

**Pécsi Tudományegyetem
Illyés Gyula Kar
Gazdaságtudományi és Turisztikai Intézet
Turizmus-vendéglátás szak, nappali tagozat**

Vitkóczy Éva
Törökország és az Európai Unió kapcsolata
A csatlakozás lehetséges következményei

Konzulens:
Dr. Huszti Zsolt
főiskolai docens

Szekszárd, 2012

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
1. Bevezetés	4
1.1 A témaválasztás indoklása	6
1.3. Alkalmazott módszerek.....	7
2. Törökország és az Unió történelmi, gazdasági háttere	10
2.1. Az Európai Unió elve és megalakulása	10
2.2 Törökország nyugatosítása, Mustafa Kemal Atatürk reformjai	11
2.3. Törökország Európai Unió csatlakozásához vezető mérföldkövek, a csatlakozási folyamat jelenlegi állása.....	13
A csatlakozási folyamat jelenlegi állása	13
2.4. Geopolitikai jellemzők.....	15
2.5. Törökország gazdasági kapcsolata	16
2.5.1. Vámunió az Európai Unióval	18
2.5.2. Nyersanyagszállítás a Közel-Keletről	19
2.6. „Zero problem” politika a szomszédos országokkal.....	22
2.7. Katonai szempontok: a NATO második legnagyobb hadserege	25
3. A Koppenhágai Kritériumok, a csatlakozást nehezítő tényezők, vélemények	27
3.1. A követelményrendszer	27
3.2. Nemzetiségi problémák: a kurdok helyzete.....	29
3.2.1. A Sèvres-i békeszerződés	29
3.2.2.A PKK-val folytatott harcok hatásai.....	32
3.3.A ciprusi konfliktus.....	33
3.3.1.Az Annan-terv.....	35
3.4 Törökország túl nagy az EU-nak?	37
3.5. Vallási, kulturális tényezők, moszlimok az Európai Unióban	37
3.6. A nők jogai, és helyzete Törökországban, a megkülönböztetés mentesség elvének gyakorlati alkalmazása	43
3.7. Szólásszabadság	46
3.8. A csatlakozás mellett vagy ellen? Mit gondolnak az Európai Unió tagállamai?	46
4.Interjú.....	50
5. Befejezés, összegzés.....	53
6. Irodalom	54

7.Függelék	57
------------------	----

1. Bevezetés

Törökország egy „útkereszteződésen” fekszik, Európa számára stratégiai fontosságú helyen. Regionális ereje, népessége, gazdasága és geográfiai nagysága miatt is igen jelentős.

Területének túlnyomó része az Anatóliai félszigeten fekszik, Délnyugat-Ázsiában, és egy része a Balkánon Délkelet-Európában. Törökország területe 814,578 négyzetméter, körülbelül 70 milliós népességgel. Mérete nagyjából egyenlő a 2004-ben az Európai Unióhoz csatlakozott országok együttes méretével, valamint népessége az EU-25 népességének 15%-a. Az ország régióinak besorolása valaha teljesen adminisztratív felosztás szerint valósult meg, mely 7 régióból és 81 provinciából állt, 2002-ben viszont adoptálták a régiók Európai statisztikai osztályozását, a NUTS rendszert¹, így ma 12 NUTS I, 26 NUTS II és 81 NUTS III besorolású felosztás létezik. Törökország fővárosa Ankara, de a történelmi főváros Isztambul, mely továbbra is a pénzügyi, gazdasági és kulturális központ.

A Török Köztársaság egy demokratikus, világi, alkotmányos köztársaság, melynek politikai rendszere 1923-ban alakult. Számos nemzetközi egyesületnek, szervezetnek a tagja, többek között az ENSZ, NATO, Európa Tanács, Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet, Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, Gazdasági Együttműködés Szervezete, Iszlám Konferencia Szervezete, továbbá a Délkelet-európai Stabilitási Paktum támogatója.

Ahhoz, hogy Törökország fiatal lakossága felépítse jól működő társadalmi-gazdasági infrastruktúráját, magas szintű foglalkoztatást és gazdasági növekedést kell elérniük. A nagyon alacsony munkaerő piaci részvétel komoly probléma, főleg, ha a nők arányát vesszük figyelembe. A részvételi arány mértéke szoros korrelációban van az oktatással, ahol a nők szintén hátrányba szorulnak.

Egy másik fő feladat a mezőgazdaság korszerű átszervezése. A lakosság kétharmada él vidéki területeken, míg a GDP kevesebb, mint felét kapják ők, ezért igen gyakori jelenség az urbanizáció. A gazdaságon kívüli foglalkoztatás és a jövedelemtermelés a vidéki területeken segíthetné csökkenteni a városokba történő migrációt.

¹ Az Európai Unió területi beosztásának jegyzéke

Mindezek ellenére, ha félretesszük az apróbb gondokat, Törökországnak egyértelműen nem csupán gazdasági, de sokkal inkább politikai problémákkal kell megküzdenie. Az Európai Unióhoz való csatlakozása ma is aktuális kérdés, csaknem annyira, mint már majdnem 50 évvel ezelőtt volt. A folyamatot nagy mértékben lassítják közvetett, vagy közvetlen politikai akadályok, melyek csökkentik a reformok megvalósításának ütemét, viszont növelik a kockázatot. Ezen akadályok közül néhány nemzeti eredetű, míg a többi ez EU-ból, vagy az Európai Unió tagállamokból származik. Fő problémának a katonaság szerepe, kisebbségi konfliktusok, a ciprusi helyzet, illetve vallási – kulturális tényezők számítanak.

A 2001-ben pusztító pénzügyi és gazdasági válság, előtérbe hozta a strukturális reformok szükségességét. Ennek érdekében számos fontos intézkedést hajtottak végre, mint például a bankszektor konszolidációját, független szabályozási hatóságok alapítását, vagy a meglévők erősítését, illetve fiskális reform végrehajtását szorgalmazták. Az Európai Unióhoz való csatlakozás lehetősége az egyik legerősebb hajtóereje a gazdaság fellendítésének.

Az Európai Unió jellege az egyszerű gazdasági együttműködésből olyan szintre jutott, hogy jogi, politikai, kulturális, valamint gazdasági tényezők is fontos szerepet játszanak.

Törökország csatlakozásával olyan muszlim országokkal is könnyebben kapcsolatot létesíthetne az Európai Unió, mint az Arab Emírátságok, Szíria, Irak stb. Törökország segíthetné a kommunikációt és erősítené a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatot is.

„Ha Törökország az EU tagjává válna, egyértelművé válna az egész világ számára, hogy Európának nem érdeke a „civilizációk összeesése”²

Európa területén több mint 70 éve nem volt háború (a Balkáni háborút leszámítva), ez főleg az Európai Uniónak köszönhető.

Az esetleges csatlakozással Törökország – Németország után – 71 milliós népességével az Európai Unió második legnagyobb állama, és ha a népességnövekedés hasonló ütemben zajlik a demográfiai előrejelzések szerint 2020-ra meghaladhatná Németország képviselőinek számát az Európai Parlamentben. Törökország gazdasága a GDP alapján 2008-ban a Világbank felmérése szerint a tizenötödik volt a világon. Az ENSZ egyik alapító tagja, és a NATO második legnagyobb hadseregét szolgáltatja,

² Saját fordítás - „If Turkey were to become a member of the EU, it would make it clear to all the world that Europe does not want 'a clash of civilisations' (Roger de Weck a Standpunkte folyóirat szerkesztője)

továbbá tagja a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetnek (OECD)³, az Európai Biztonsági és Együttműködési szervezetnek (OSCE)⁴ valamint Vámunióra lépett az Európai Unióval.

A csatlakozásával az Európai Unió könnyebben tudná kontrollálni és ellenőrzése alatt tartani Törökországot, illetve más muszlim vallású országot.

Az integrációt ellenzők alapvetően két fő ok miatt nem értenek egyet az egyesüléssel. Az első szerint Törökország egy teljesen más kultúrával rendelkező hatalom, mely az európai értékrendekkel össze nem egyeztethető, és akár megtörténik a csatlakozás, akár nem, ők mindig „mások” lesznek, nem tudnak majd azonosulni az európai kultúrával. A másik nézet szerint pedig Törökország túl nagy állam a csatlakozáshoz, és aránytalanul nagy fölényhez jutna az Európai Parlamentben.

Egemen Bağış, igen magabiztos a csatlakozással kapcsolatban: „Egymástól függünk. Törökországnak manapság kisebb szüksége van az Európai Unióra, mint az EU-nak ránk, így végső soron találkozunk félúton”⁵ hangoztatta a miniszter 2011 november 29-én.

1.1 A témaválasztás indoklása

Törökország és az Európai Unió együttműködése nagyon fontos külpolitikai esemény. A téma aktualitása nyilvánvaló. India és Kína – az USA után – új szuperhatalommá válhat, ha a GNP növekedésüket vesszük figyelembe, ami 8 %-al növekszik évente, ha a Világbanki és IMF jelentéseket vesszük alapul. Az Európai Uniónak nagy változásra vagy átalakulásra van szüksége, hogy továbbra is megőrizhesse gazdasági jelentőségét, illetve növelhesse politikai befolyásoló képességet. Ehhez a változáshoz fejlődésre van szükség, mely Törökország csatlakozásával talán megvalósulhat, vagy éppen negatív hatással lehet rá.

A témaválasztásban szubjektív okok is közrejátszottak, hiszen a 2011-es tavaszi szemesztert Törökországban az Usak Üniversitesi-n töltöttem az Erasmus program keretében. Többek között közgazdaságot és pénzügyi politikát is hallgattam, mely remek lehetőséget nyújtott a török gazdaság megismeréséhez. A félév során tanult

³ Organisation for Economic Co-operation and Development

⁴ Organization for Security and Co-operation in Europe

⁵ Saját fordítás - "We're dependent on each other. Turkey needs the EU less these days than it did in the past, and the EU needs us more, so eventually we'll meet in the middle."

információk, illetve az országban szerzett tapasztalatok, még inkább felkeltették érdeklődésemet Törökország és az Európai Unió tagállamai közötti együttműködésre.

1.2. A dolgozat felépítése

Dolgozatom három fő részből áll.

A dolgozat első részében, felvázolom Törökország – korábban Oszmán Birodalom – nyugatosodásának fontosabb lépéseit, bemutatom az 1923-as rendszerváltozás után hozott jelentősebb intézkedéseket – Mustafa Kemal Atatürk lényeges reformjait – illetve az Európai Unió csatlakozás felé vezető fontosabb mérföldköveket. Kitérek a jelentősebb szerződésekre, megállapodásokra. Bemutatom a tárgyalások és a csatlakozás menetének mai állását.

A második részben megvizsgálom Törökország geopolitikai helyzetének jelentőségét – kapcsolatait Európával és Ázsiával – majd részletesen taglalom a csatlakozást hátráltató tényezőket. Bemutatom a Koppenhágai kritériumok alapján felállított követelményrendszert, elemzem a még megoldatlan problémákat, melyek gátját képezik a csatlakozásnak. Bemutatom az országon belüli nemzetiségi problémákat a kurdok helyzetét alapul véve, kitérek a ciprusi krízishelyzetre, és átfogóan elemzem a vallási, kulturális tényezőket. Felvázolom a katonai szempontokat, és Törökország a NATO-n belül betöltött szerepét. Rövid nemzetközi kitekintést adok a gazdasági helyzetről, összehasonlítva Törökország és az Európai Unió tagállamok fejlődésének jellemzőit.

A harmadik részben bemutatom a hivatalos álláspontot a csatlakozásról Çağlar Fahri Çakıralp-al, a török nagykövetség első jogtanácsosával készített interjú elemzésével, felvázolom a gyakorlati problémákat, az azokat kiváltó okokat, és keresem a megoldási lehetőségeket.

Végül a záró fejezetben a következtetések levonásával összegzem a dolgozatomat, és állást foglalom a csatlakozást illetően.

1.3. Alkalmazott módszerek

A kiválasztott téma feldolgozása során többek között az Illyes Gyula Karon szerzett Európai Unió ismeretek segítettek, de ezen kívül a képzés több tantárgyának –

Nemzetközi Gazdaságtan, Nemzetközi Gazdálkodási ismeretek, Forrásszerzési és pályázatkészítési ismeretek, Innováció és innováció menedzsment - anyagát tudtam hasznosítani. A téma feldolgozásánál a következő kutatási célokra kerestem a választ:

- Törökország elég „érett” az Európai Unióhoz?
- Képes lesz Törökország eleget tenni a Koppenhágai kritériumoknak?
- Milyen konkrét gazdasági, politikai előnyökkel és hátrányokkal járhat a csatlakozás?
- Elképzelhető Törökország tényleges csatlakozása, vagy továbbra is csak egy „speciális kapcsolatban” fog maradni az Európai Unióval?
- Milyen az Európai Unió állampolgárainak általános hozzáállása Törökország csatlakozásához, illetve vica versa.
- A csatlakozás után Törökország képes lesz lépést tartani az Európai Unió elvárásokkal?

A meghatározott célok elérése érdekében több kutatási módszert alkalmaztam. Áttekintettem a témával kapcsolatos magyar és idegen nyelvű szakirodalmat, az Európai Unió és a Török Köztársaság által megfogalmazott jelentéseket. A problémák lehetséges megoldásainak, a hivatalos álláspont, illetve a török állampolgárok hozzáállásának bemutatásához empirikus vizsgálatokat végeztem interjú készítés, adatgyűjtés, személyes konzultációk formájában. Áttanulmányoztam a Török Köztársaság Európai Unió Ügyekért felelős minisztériumának hozzáférhető dokumentumait. A statisztikai adatokat 2001-2012. év közötti időtartamra vonatkozóan gyűjtöttem össze a Világbank, Eurobarometer, Eurostat és a Pew Research Center adatai alapján. A téma feldolgozásának során felhasználtam a Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Karán kapott képzés során oktatott tárgyakból a témához kapcsolódó ismereteket.

Török vagyok, őszinte és keményen dolgozom. Elvem, hogy megvédjem a fiatalabbat, tiszteljem az idősebbet, jobban szeressem hazámat és nemzetemet, mint önmagamat. A felemelkedés és haladás eszményét vallom.

Ó nagy Atatürk! Esküszöm, hogy rendületlenül haladok az általad kitaposott ösvényen, a célok felé, melyeket meghatároztál. Létezésem a török létezésnek legyen szentelve. Milyen boldog az az ember, aki azt mondhatja „török vagyok!”.

iskolai reggeli „ima”

2. Törökország és az Unió történelmi, gazdasági háttere

2.1. Az Európai Unió elve és megalakulása

Az Európai Unió nem csupán kereskedelmi partnerek kapcsolata egy meghatározott közös geográfiai területen. Ahogy az Európai Unió Alapvető Jogok Chartája⁶ bevezetésében olvashatjuk, több, mint egy egyszerű nyílt piac és szabad kereskedelmet lehetővé tevő egyesülés.

„Európa népei, azzal, hogy egy szoros egységet hoztak létre egymás között, osztoznak a közös értékeken alapuló békés jövőben. Tudatában a szellemi és erkölcsi örökségnek, az Unió az emberi méltóság, szabadság, egyenlőség, szolidaritás oszthatatlan egyetemes értékein alapul. A demokrácia és a jogállamiság az alapja. Az egyént a tevékenysége középpontjába állítja, létrehozva az Uniós állampolgárságot, megteremtve a szabadságon, biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló területet.”⁷

Az egyesült Európa ötlete a közös kulturális örökségen alapul, mely az ókori Görög és Római Birodalom hagyatékát is magában foglalja.

Megalakulásához vezető első fontos lépés az Európai Szén és Acélközösség létrehozása 1951-ben, mely hat ország (Belgium, Németország, Franciaország, Olaszország, Luxemburg, és Norvégia) együttműködésével jött létre. A következő évtizedben megkötötték a Római szerződést, és az együttműködés hatályát kiterjesztették a gazdaság valamennyi részére, így létrejött az Európai Gazdasági Közösség 1957-ben. Törökország 1963-ban jelentette ki csatlakozási szándékát az Európai Gazdasági Közösséghez. 1973-ban csatlakozott Dánia, Írország és az Egyesült Királyság, így 9 tagállamra bővült a Közösség. 1970-ben megalakult az első Európai Parlament mely a költségvetés bizonyos részeit is ellenőrzése alatt tudhatta. 1986-ra az Európai Közösség 12 országra bővült Görögország, Spanyolország és Portugália csatlakozásával. A Schengeni Egyezmény 1985-ben eltörölte az ellenőrző pontokat a tagországok határainál. 1987-ben Ankara bejelentette igényét, miszerint az EGK teljes jogú tagjává szeretett volna válni. 1990-ben lefektették a Maastricht-i szerződés alapjait, megvitatták és rögzítették a biztonság, az igazságszolgáltatás, a potenciális közös valuta és az egyéb kérdéseket. 1995-ben létrehozták az egységes piacot, és 15-re

⁶ Charter of Fundamental Rights of the European Union

⁷ Charter of Fundamental Rights 2010, 391, saját fordítás

bővítették a tagországok számát Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozásával. 1995-ben megállapodás született a közös Vámunióról Törökország és az Európai Unió között, mellyel lehetővé vált az áruk szabad mozgása, valamint a török kereskedelemre és versenyre vonatkozó jogszabályok összehangolása. 1999 decemberében az Európai Tanács tagjelölti státuszt adott Törökországnak. A következő években bevezetésre került az Euró, az egységes európai pénznem. (Presic, 2010)

2.2 Törökország nyugatosítása, Mustafa Kemal Atatürk reformjai

A modern Törökország alapítói az átmenetet a teokratikus⁸ Oszmán Birodalomból a világi Török Köztársaságba „nyugatosításon” keresztül érték el. Ez a nyugatosítás napjainkban is folyamatban van, melynek egyik mérföldköve az EU-hoz való csatlakozás lehetne.

A törökök már a 16. századtól gazdasági kapcsolatokat áptak Európával, mely főként a kereskedelmi útvonalak kiterjesztésének volt köszönhető. Az Oszmán Birodalom az európai államokkal egyidejűleg kezdett fejlődni, habár teljesen más normák szerint. Egyre inkább távolodott Európától kulturálisan, vallásilag, politikailag, és folyamatos harcban állt az európai népekkel. A 17. századra az oszmánok mind gazdaságilag, mind katonailag lemaradtak Európától (illetve más irányba fejlődtek). Felismerték, hogy adoptálni kell az európai újításokat, és ezért már az 1800-as években elkezdtek a „nyugatosítást”. A hatalmon lévő szultánok nagy erőfeszítéseket tettek, hogy megreformálják a Birodalmat. Bevezették az első papír oszmán bankot, újjászervezték a hadsereget, és meghatározták a kötelező katonai szolgálati időt. Francia mintára átszervezték a pénzügyi rendszert, megalapították az első modern egyetemeket és akadémiákat. Megregulálták az adók beszedésére vonatkozó rendeleteket, és megalapították az első tőzsdét Isztambulban.

A 19. század végére a Fialat Oszmán Mozgalom⁹ újabb inspirációt merített az európai államok működéséből, kiváltképpen Angliából és Franciaországból. Egy alkotmányos kormány létrehozását javasolták, valamint nyíltan megvitatták a jogokkal és a szabadsággal kapcsolatos kérdéseket. A szultán a folyamatot blokkolta, így a Fialat Oszmánok visszavonultak a politikai színről, de a modernizációról és szabadságról

⁸ az egyházi és állami intézmények nem különülnek el egymástól

⁹ Young Ottoman Movement

alkotott nézeteik fennmaradtak. Az ötleteket a Fiatal Törökök később felhasználták, és a nyugat orientált katonai elit támogatását maguk mellett tudva a forradalmi utat választották. A Fiatal Törökök tevékenységének egyik fontos eredménye egy olyan török nemzet kiépítésének elindítása, mely összhangban állt a nyugatosítással. Megítélésük szerint ez a lépés elengedhetetlen volt a nemzet fennmaradásának érdekében. Elmondhatjuk tehát, hogy a törökök „közeledése” Európa felé nem Atatürkkal és a Török Köztársaság születésével kezdődött, hanem már egy évszázaddal korábban az oszmánok kezdeményezték.

A nyugatosítás következő – talán legfontosabb – dátuma 1923, amikor Mustafa Kemal Atatürk létrehozta a Török Köztársaságot, mely a nyugati civilizáció mintájára való átalakulásnak volt köszönhető. „Európa” fogalma a hatékonysággal, tudással és modernizálással kapcsolódott össze.

Az oszmán reformtörekvések inspirációt szolgáltattak Mustafa Kemal Atatürk¹⁰ által bevezetett reformokhoz. Célja, hogy az Oszmán Birodalom összeomlása után egy modern Törökországot hozzon létre, melynek mintáját az európai nemzetállamok működése szolgáltatta. Atatürk úgy gondolta, hogy Törökország oszmán, és iszlám öröksége a projekt megvalósításának komoly akadály. Drasztikus lépéseket tett, hogy ezeket az akadályokat megszüntesse. Az általa létrehozott rendszer a Kemalizmus. A vallást babonának tekintették, melyet ellenőrzés alatt kellett tartani, és az Oszmán Birodalom hatalmas kulturális örökségét csak akadálynak tekintették, melyet Törökország hátra akart hagyni. (Horváth, 2003)

A köztársasági rendszert a demokrácia fölé helyezték. Úgy gondolták, hogy a valódi demokratikus reformok alkalmatlanok voltak Törökország számára. A Kemalizmus fő támpillérei a nacionalizmus és a szekularizmus, francia mintát alapul véve. Létrehozták a nemzeti vallási igazgatóságot a „Diyanet”-et, hogy a vallási ügyeket ellenőrzés alatt tarthassák. A kemalizmus harmadik pillére a nemzetállam létrehozása volt. (Muslims in the European Union, 2006)

Számos reformintézkedést hajtottak végre: bevezetésre került a latin betűs írás, mellyel Törökország egy igen fontos lépést tett a muzulmán gyökerektől való elszakadás felé. Kemal Atatürk megreformálta az oktatási rendszert és teljesen szétválasztotta a muszlim egyházat és az ország igazgatását. Ő volt az első politikus, aki

¹⁰ Török katona és államférfi, a Török Köztársaság megalapítója és első elnöke (1920 – 1938).

megvalósította, hogy a teokratikus Oszmán Birodalom helyébe a világi Törökország lépjen. Reformjai Törökországot egyre közelebb hozták az európai mintához.

Törökország a Hideg Háború alatt és után is folytatta a nyugatosítási lépéseket, melynek tetőpontja az Európai Unióhoz való csatlakozás lehetne.

2.3. Törökország Európai Unió csatlakozásához vezető mérföldkövek, a csatlakozási folyamat jelenlegi állása

Az első fontosabb lépés a csatlakozás felé a közös vámrendszer bevezetése volt 1995-ben, mely részleteire egy későbbi fejezetben kitérek. 2004 decemberében az EU kijelentette, hogy hajlandó tárgyalni a csatlakozásról, de hivatalosan csak 2005 októberben kezdődtek meg a tárgyalások. 35 fejezetet nyitottak meg, amiből 18 at rögtön blokkoltak, ebből 5 öt politikai okok miatt, 13-at mezőgazdasági ügyek miatt (1 közös). Egyenlőre mindössze egy fejezetet tudtak lezárni. 2006 novemberében 8 fejezetet tárgyalását felfüggesztették, mivel Törökország nem volt hajlandó megnyitni kikötőit és reptereit a ciprusi hajóknak és repülőgépeknek. Az EU kiemelte, hogy ez kötelező a 2005-ös Ankarai egyezmény szerint: Törökország Vámuniója az EU-val vonatkozik az újonnan csatlakozó tagállamokkal való együttműködésre is, mely Ciprust is magában foglalja. Az EU az egyezményre hivatkozva kijelentette, hogy nem hajlandó újabb fejezeteket lezártnak tekinteni, amíg Törökország nem teljesíti a Vámunióban foglalt kritériumokat Ciprus felé is. (Karlsson, 2009)

Az EU-Törökország Társulási Tanácsa 50-ik ülésén (2012. június 22.) az EU hangsúlyozta, hogy további fejlesztéseket kell végrehajtania Törökországnak, hogy megfeleljenek a Koppenhágai kritériumoknak. Különösen nagy figyelmet kell fordítaniuk a tulajdonjogi viszonyok-, szakszervezeti jogok-, valamint a kisebbséghez tartozó személyek jogainak tisztázására. Fontos feladat a nők és gyermekek jogainak kiszélesítése, tiszteletben tartása, és tiszteletben tarttatása. Továbbá fel kell venni a harcot a diszkrimináció és nemi megkülönböztetés, kínzás és az embertelen bánásmód elleni. Az EU felszólította Törökországot, hogy további erőfeszítéseket tegyen, hogy meg tudjanak felelni az Európai Emberi Jogi Bíróság kritériumainak.

A csatlakozási folyamat jelenlegi állása

A hét éve tartó tárgyalások óta Törökország csupán 13 fejezetet nyithatott meg a 35-ből. Számos fejezet viszont blokkolva van különböző okok miatt, csupán egyet tudtak

lezárni (tudomány, kutatás). 18 kulcsfontosságú fejezet blokkolt vagy befagyasztott az egész EU, főként Franciaország vagy ciprus akadályozása miatt. 2006 decemberében az EU egyhangúlag felfüggesztett 8 fejezetet, mivel Törökország nem volt hajlandó kiterjeszteni Ciprus felé az EU-val kötött Vámunióját: nem engedélyezte görög-ciprusi hajók, repülőik kikötését, landolását kikötőiben és repterein. Ankara kijelentette, hogy nem fog lépéseket tenni ennek érdekében, amíg az Európa Tanács nem teljesíti ígérését, miszerint könnyít a gazdasági elszigeteltségen a nemzetközileg nem elismert Észak Ciprusi Török Köztársaságban. Az északi területet (Ciprus 36%-a) 1974-ben foglalták el a törökök egy katonai beavatkozás során. (McLaren 2007) A témát részletesebben egy későbbi fejezetben taglalom.

A tagjelölti státusz megadja Törökországnak a jogot, hogy várhatóan csatlakozzon az Unióhoz abban az esetben, ha le tudja zárni az összes fejezetet. Ez egyenlőre igen nehéznek bizonyul, a blokkolások miatt.

A teljes jogú tagság helyett Nicolas Sarkozy francia elnök, és Angela Merkel német kancellár kiemelt partnerségi viszonyt ajánlott Törökországnak anélkül, hogy ezt pontosan definiálták volna. Az EU és Törökország kapcsolatát is a *pacta sunt servanda*¹¹ elve alapján kell kezelni, mely az egyik fő pillére az európai integrációs projektnek, éppen ezért a kiemelt partnerségi viszony nem elfogadható. „Nem elégedünk meg kevesebbrel. Ugyanazt az eljárást akarjuk, mint a többi tagállam. Csak azért mert fiatal a populációnk és dinamikus gazdaságunk van, nem várunk el előnyt, de nem fogadunk el extra terheket”¹² – mondta el Egemen Bağış, Törökországi Európai Unió ügyekért felelős miniszter 2011 november 29-én.

A fent leírt történések eredményeként a csatlakozást támogatók aránya Törökországban, az EU-ban és az USA-ban is – nem meglepően – igen nagy mértékben csökkent.

¹¹ „az egyezményeket be kell tartani”; a kötelmi jog egyik hagyományos alapelve

¹² Saját fordítás - „We won't settle for anything less. We want the same process as other member states. Just because we have a young population and a dynamic economy, we don't expect any special favours: nor do we expect extra burdens”

1.ábra
Törökország csatlakozását támogatók aránya (%-os megoszlás)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Turkey	73	63	54	40	42	48	41
US	43	37	35	40	32	41	38
EU (1)	29	22	21	22	21	20	23

(1) EU-7 for 2002-06 and EU-11 for 2007-10.

Source: Transatlantic Trends 2010, German Marshall Fund of the United States.

forrás: http://www.gmfus.org/publications_/TT/TT2011_final_web.pdf

2004-hez képest 2010-re több mint 30%-al csökkent azok száma Törökországban akik úgy gondolják, hogy a csatlakozás jó dolog lenne. az USA-ban és az EU-ban is csökkent a támogatók aránya, bár kisebb mértékben, mint Törökországban.

2.4. Geopolitikai jellemzők

Törökország csatlakozása nem csupán gazdasági szempontból lehetne lényeges, de földrajzi elhelyezkedését figyelembe véve – miszerint nyolc nemzettel, és négy tengerrel határos – kulturálisan és fizikailag is összekapcsolja Európát a Távol-Kelettel. Geográfiaiilag Törökország egy egyedülálló helyet foglal el a világ térképén. Az afro- eurázsiai területen központi országnak nevezhető, sokféle regionális identitással, melyet nem lehet egységes karakterre redukálni. Ahogy Oroszországot Iránt vagy Egyiptomot, Törökországot sem lehet egyetlen geográfiai vagy kulturális egységgé tömöríteni. Törökország egy igen optimális központi helyet tudhat magáénak, területei ázsiai és európai területeken helyezkedik el, és Afrikához is igen közel van a keleti mediterránon keresztül (Nagengast 2003). A muszlim világ peremén és a nyugati kultúra között találta meg az egyensúlyt. Habár Törökország a legmérsékeltőbb muszlim többségű állam, még mindig jócskán le van maradva Európától a szekularizmust¹³, toleranciát és emberi jogokat illetően, mely komoly akadályát képezi a csatlakozásának. Az EU nem akarja, hogy a szomszédjában olyan veszélyes államok legyenek, mint Irak, Szíria, Irán stb. egy nagyhatalom nem működhet a világtól elszeparálva.

¹³ Olyan államforma, ahol az állam nem avatkozik be a vallásba, nem részesíti sem előnyben, sem hátrányban a vallásokat, egyházakat.

2. ábra

Az Oszmán Birodalom a modern kori Törökország megalakulása előtt.

forrás: <http://www.allmystery.de/themen/gg84238-3>

2.5. Törökország gazdasági kapcsolata

2003 és 2010 közötti időszakban Törökország évi átlagos GDP növekedése majdnem elérte a 6%-ot, és a leggyorsabban növekvő G20 gazdaság Kína után, és a tervek szerint második legnagyobb gazdaság lesz Európában 2050-re. Jelenleg a tizenhatodik legnagyobb gazdaság a világon, és a hatodik az Európai Unió tagállamokkal összehasonlítva (a power parity vásárlást alapul véve.) Az egy főre jutó GDP 2002-ben 3500 USD volt, 2010-re ez 9000 USD-re növekedett (Chislett 2011). A fenti adatokat Egemen Bagis is megerősíti: “Törökország a második leggyorsabban növekedő gazdaság a világon. 2050-re a világ második legnagyobb gazdasága lesz – mondta a török miniszterelnök, Recep Tayyip Erdoğan. Ugyanakkor megmagyarázta, hogy a közvetlen külföldi befektetések hatására jöhetett létre ez a növekedés: „85%-a a teljes közvetlen külföldi befektetések Törökországban az EU-ból származnak mondta el a miniszterelnök 2011 november 29-én.

Az 1990-es évekhez képest – valószínűleg a sokkal inkább hozzáértő makroökonomusoknak köszönhetően – az ország gazdasági gyarapodáson ment keresztül, jelenleg megfelel a Maastrichti követelményeknek, a költségvetési deficitet (a

GDP kevesebb, mint 3%-a) és az államadósságot (a GDP kevesebb, mint 60%-a) figyelembe véve, amiben nagy mértékben szerepet játszott a 2001-ben bemutatott strukturális reformok megvalósítása.

Mindezek ellenére a miniszterelnök talán túl bizakodó ami a gazdasági fellendülést illeti. Annak ellenére, hogy Törökország hozzávetőlegesen magas növekedést mutatott a elmúlt néhány évben, az egy főre jutó bevétel még mindig jóval az EU-25 átlag alatt van. Mindez párosítva a torz, nem részarányos jövedelemelosztással, ami megfigyelhető az országban, a különbség még inkább szembeötlő. Törökország a nagy mértékű egyenlőtlenséggel és a szegénységre való nagyobb eséllyel jellemezhető.

A török életkörülmények meghatározása nem csupán a háztartások bevételeiből állapítható meg, hanem függ a materiális javak hozzáférhetőségétől, munkaidő/szabadidő egyensúlyától, lakáskörülményektől és a helyi környezettől. Ha mindezeket figyelembe vesszük, megállapítható, hogy nagy szükség van a városi infrastruktúrák fejlesztésére, különösen a vezetékes víz, gáz és csatornázás bevezetésére a hátrányos területeken is. Az életkörülményeket továbbá nehezíti, hogy a munkaórák száma Törökországban a legmagasabb összehasonlítva az európai országokéval. Pozitívumként, viszont elmondhatjuk, hogy a bankszektor viszonylag jól szabályozott, és úgy tűnik, hogy 2012 elejére Törökország képes volt túllendülni a 2008-as nemzetközi pénzügyi és gazdasági válságot, és növelte a hazai keresletet (Musil, 2012).

Jelenleg a török gazdaság fő, rövid távú kockázata a gazdaság folyó fizetési mérlegének hiánya, mely 2011 és 2012 fordulóján a GDP mintegy 10%-a volt. Törökország potenciális előnyöket szerezhetne a munkaerőpiac és az adózási rendszer megreformálásával, mondta el Dr. Toksoz török politológus, valamint kiemelte, hogy az egyik legfontosabb feladat a nők arányának növelése a munkaerőpiacon, mely jelenleg is igen alacsony, körülbelül 25%.

Még mindig nagy különbség van az egy főre jutó nettó jövedelemmegoszlásban Törökország és az Európai Unió tagállamai között. Ebből adódóan, még ha Törökország jelentős mértékben javít is gazdasági helyzetén, várható, hogy továbbra is nagy létszámú török migráns érkezik az Unióba a jobban fizető állások és a lényegesen magasabb színvonalú egészségügyi ellátás miatt. Viszont optimizmusra ad okot, hogy a legtöbb riport Törökországról megállapítja a makrogazdaság kielégítő stabilitását és az egységes európai piac integrálására való képességet (Jürgen 2011).

2.5.1. Vámunió az Európai Unióval

Az Európai Unióhoz való közeledés egyik fontos fejezete a vámunió létrehozása. Az Unióhoz csatlakozó országok általában először tagsági viszonyt létesítenek, majd ezek után lesznek tagjai az egységes piacnak. Törökország esetében ez éppen fordítva történt.

Az Európai Unió és Törökország között létrejött Vámuniót 1995-ben kötötték meg. Törökország nem része az EU egységes piacának, mely lehetővé tenné a tőke, munkaerő, szolgáltatások, áruk szabad mozgását, viszont a Vámunió óta a szabad kereskedelem a két fél között kiterjed az iparcikkekre, beleértve a feldolgozott mezőgazdasági termékeket, de nem teszi lehetővé szolgáltatások szabad áramlását. Az egyéb mezőgazdasági termékek kereskedelmét külön kedvezményes megállapodás alapján intézik. A vámunió hatálya alá tartozó termékekre Törökország az EU külső vámtarifa politikáját alkalmazza, akárcsak az Európai Unióhoz tartozó tagállamok. Más szóval, tekintettel a vámunió hatálya alá tartozó árucikkekre, ha az EU módosítja kereskedelmi rendszerét egy kívülálló országgal, Törökország is köteles adoptálni a módosított szabályokat (Müftüler-Baç 2011)

Hátrányt jelent továbbá, hogy a Vámunió hatásköre nem terjed ki a szolgáltatásokra. Törökország nem hajtja végre teljes mértékben a Vámuniót. A kereskedelmi akadályokat meg kellett volna szüntetni, de ezek még mindig jelen vannak. Törökország szerint a fő probléma a Vámunióval az asszimetria, mely az EU-nak kedvez. Sajátos aggodalmát fejezte ki arra vonatkozóan, hogy Törökország köteles lenne csökkenteni a behozatali vámtarifáját. Törökország Európai Unióhoz való csatlakozási folyamata kínálhat alternatív mechanizmust, hogy megoldhassák a Vámuniós vitákat: az EU kritériumokat állít fel Törökországnak, hogy megnyissák a tárgyalásokat az ehhez kapcsolódó két releváns fejezetről.

Nem terjesztette ki vámunióját Ciprusra, ez egy fő probléma, addig nem hajlandóak megnyitni új fejezeteket. Az EU semmilyen esetben sem zárná le az adózási fejezetet, míg nem oldják meg a ciprusi problémát, és az áruk szabad mozgásának fejezetét sem lehet megnyitni ugyanebből az okból kifolyólag. (Polenz R. 2010)

2.5.2. Nyersanyagszállítás a Közel-Keletről

Az Európai Unió csatlakozás után Törökország kulcsfontosságú szerepet fog ellátni az EU energiaszükségleteinek kielégítésében, valamint diverzifikációs politikájában. Fontos, hogy ez egy Európai Unió tagországon belül történjen meg, így felügyelni tudják a rendszeres energiaszolgáltatás akadálymentességét. Az Európai Bizottság becslései szerint az EU teljes energia importfüggősége 2026-re 53%-ról akár 70%-ra is növekedhet. Mindez elkerülhetetlen az energiatakarékosság és hatékonyabb energiafelhasználás ellenére is (European Commission 2006). Törökország területén nincs figyelemre méltó mennyiségű földgáz vagy kőolaj, viszont geográfiai elhelyezkedéséből adódóan folyosót képez Közép Ázsia és Európa között. Az EU-s országoknak több forráson keresztül kell beszállítaniuk kőolajat, viszont a földgáz túlnyomó többségét Oroszországi importból szerzik. Ez a függelmi viszony sem politikailag sem gazdaságilag nem biztonságos az Európai Unió számára. 2006-ban komoly aggodalomra adott okot, mikor Moszkva elzárta gázvezetékét Ukrajna felé.

2008-as Energiabiztonsági és Szolidaritási Akcióterv hangsúlyozza Törökország központi szerepét Európa felé történő biztonságos gázszállítás közreműködésében. Jelenleg hét működő, és további hét tervezett csővezeték húzódik Törökország területén (Walker J 2011).

3.ábra

Törökország területén jelenleg húzódó csővezetékek

	Basic Facts	Turkey's Involvement
Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) oil pipeline	1,768km long, operational since May 2006. Daily capacity: 1 million barrels.	669 km on Turkish territory, including the Ceyhan terminal. 6.53% ownership consortium.
South Caucasus (Baku-Tbilisi-Ezurum, BTE) gas pipeline	669km on Turkish territory, including the Ceyhan terminal. 6.53% ownership consortium.	Turkey holds 9% in the consortium and is its main consumer.
Tabriz-Ankara gas pipeline	2,577km long, operational since 2001. Annual capacity: 10 bcm.	BOTAS operates the Turkish section. Turkey is the consumer.
Blue Stream gas pipeline	1,213km, links Russia and Turkey through a pipe running under the Black Sea. Operational since February 2003. Annual capacity:16 bcm.	Turkey owns sections on its territory. The sub-sea section belongs to a consortium between Gazprom and Italy's ENI. Turkey is the consumer, 2/3 of its gas supplies come from Russia.
Interconnector Turkey-Greece (ITG) (gas)	296km long, operational since November 2007. Annual capacity: 7 bcm (currently working at 0.7).	210 km on Turkish territory. Establishes Turkey as a transit country.
Kirkuk-Ceyhan oil pipeline	970km long, operational since 1976. Daily capacity:1.6 million barrels.	Turkey hosts Iraq's largest crude oil export line.
Western gas pipeline	842km long, operational since 1988. Brings Russian gas to Turkey shipped through Bulgaria, Romania, Moldova and Ukraine. Capacity: 8 bcm per year.	Turkey is the consumer. Two-thirds of its gas supplies come from Russia.

Source: Mark Leonard (2010), 'Turkey: An Actor, Not an Issue', in *The Spectre of a Multipolar Europe*, European Council on Foreign Relations, October 2010

Forrás: Saját készítésű táblázat, Mark Leonard (2010) „Turkey: An Actor, Not an Issue”, in The Spectre of a Multipolar Europe, European Council on Foreign Relations, 2010 Október alapján

A több mint háromezer km hosszú Nabucco csővezeték különösen lényeges fontosságú lesz, mivel a tervek szerint ez szállítja majd a földgázt Közép Ázsiából Törökországon keresztül az Európai Unióba. Körülbelül 5-10%-át szolgáltatja majd az európai gázszükségletnek, viszont talán ennél fontosabb, hogy alternatív forrásnak számít abban az esetben, ha Oroszország ismét megszakítaná a gázszolgáltatását. Ennek a projektnek fő beszállító országai Irak, Türkmenisztán és Azerbajdzsán.

4.ábra

Földgáz és kőolaj csővezeték rendszerek

Forrás: Ceoworld Magazine, 2009

A Nabucco csővezetékéről szóló megállapodást 2009 júliusában írták alá, mely nem érintene orosz területet. Teljes kihasználtság esetén a 1550 bcm gázt transzportálna Európába 50 éven keresztül. Ez azt jelenti, hogy egy Németország nagyságú gazdaság gázigényét teljes egészében ki tudná szolgálni 16 éven keresztül.

Gazdaságunk biztonságos energiaellátásnak egyik fontos alapja lehet Törökország EU-s csatlakozása, valamint, hogy részévé váljon a közös energiaellátási területnek, melyet az EU-nak még mindig fejlesztenie kell – mondta el Ruprecht Polenz, a német Parlament Külügyi Bizottságának elnöke.

2.6. „Zero problem” politika a szomszédos országokkal

Átvitt értelemben is hidat képezhet Kelet és Nyugat között, hiszen az egyetlen demokratikus államforma a több, mint 50, moszlim többségű országból, éppen ezért megkönnyíthetné a kommunikációt és a hatékonyabb együttműködést ösztönözné a többi muszlim ország és az Európai Unió között.

Professor Ahmet Davutoğlu¹⁴ meggyőződése szerint fontos célkitűzés, hogy Törökország a szomszédjaival „zero problem” kapcsolatot tartson fenn. 2010 júniusában megjegyezte: „Ha békésen szeretnénk aludni Anatóliában, meg kell győződnünk arról, hogy az emberek Bosznia-Hercegovinában, Szarajevóban békésen alszanak. Palesztinában, Irakban, a Közel-Keleten és a Kaukázuson békében kell élniük. Külpolitikánk megköveteli, hogy békében éljünk szomszédjainkkal”

A külpolitikájuk egyik célja, hogy kölcsönös függőséget alakítson ki, mely minimalizálja a lehetőséget a konfliktusra Törökország és szomszédjai között. A külügyminiszter szerint Törökország jó szomszédsági politikájának sikerét a következő intézkedéseken keresztül könnyíthetné meg: elmélyíteni a politikai párbeszédet a szomszédos országokkal, növelni a kereskedelmi és energiaszállítási kapcsolatot, ösztönözni a közvetlen kapcsolatot – fejtette ki a Davutoğlu. Kiemelte, hogy az Törökországra háruló feladat, hogy rendet tartson a Közel Keleti régióban, mivel területileg sokkal nagyobb, katonailag felkészültebb, gazdaságilag pedig fejlettebb szomszédos országainál. Ahhoz, hogy ezt Törökország elérje, hosszú távú külpolitikai tervet kell kidolgoznia, hogy proaktívan tudja megoldani a kríziseket (Anatolia News Agency, 2009). Davutoğlu nézetei szerint Törökország a terület legjelentősebb energiabrokere, ezért még inkább növelnie kell részesedését az energiaelosztásban, és így hamarosan a világ egyik legbefolyásosabb országai közé tartozhat. Elképzelése korántsem hanyagolható el, hiszen az 1980-as évektől a külkereskedelem volt Törökország gazdaságának motorja, és mióta az AK Párt¹⁵ 2002 óta hatalomra került (2011-ben ismét újraválasztották) 32 millió USD-ről 132 millió USD-ra emelkedett a külkereskedelemből befolyó pénz¹⁶.

Habár a külkereskedelem több, mint fele Európával valósult meg az Arab országokkal, különösen Iránnal is nő a kereskedelem. Törökország vízummentes

¹⁴ 2009 május óta Törökország külügyminisztere, előtte Erdoğan miniszterelnök tanácsosa volt

¹⁵ Igazság és Fejlődés Pártja Törökország közép-jobb oldali, mérsékelt, konzervatív kormányzó pártja

¹⁶ Recep Tayyip Erdoğan miniszterelnök mondta ezt el Rize-ben 2010 június 13-án

rendszert vezetett be számos szomszédjával, hogy még inkább megkönnyítsék a kereskedelem és a turizmus fellendítését. Egemen Bağış: A miniszter ismét kiemelte Törökország csatlakozási folyamatának hatását a szomszédos országokra nézve. „A szomszédos államok polgárai, például Irán, hisznek abban, hogy Törökország csatlakozási folyamata jótékony hatással van a demokrácia, biztonság és gazdaság növekedésére saját országukban is.”¹⁷

Törökország szomszédos országainak polgárai nem gondolják, hogy (a csatlakozás) veszélyeztetné a regionális együttműködést. Nem aggódnak a tengely eltolódása miatt és bíznak Törökország döntéseiben, mondta az Európai Unió ügyekért felelős miniszter Egemen Bağış.

A Koppenhágai kritériumok egyik fontos fejezete, hogy a csatlakozásra váró ország megfelelő kapcsolatban álljon szomszédos országaival, rendezze határviszonyait. A következőkben megvizsgálom, hogy Törökország milyen kapcsolatokat ápol szomszédos országaival, és külpolitikai kapcsolatai milyen hatással lehetnek a csatlakozásra.

Ahelyett, hogy Törökországot az Európa szélén, illetve a NATO délkeleti sarkába helyeznénk el, az új külpolitikai látásmód szerint központi geo stratégiai helyet foglal el az afro-eurázsiai területen. Pontosabb meghatározás szerint Törökországot 5 egymást keresztező régió középpontjába állítja: a Balkán, a Fekete-tenger, a Kaukázus, a Közel-Kelet és a Földközi-tenger keleti része. Törökország szomszédosági politikája ilyen módon csupán az ország „mentális áthelyezése” a régió belül. Ez a megközelítés Törökország helyzetének és stratégiai identitásának ártértékelését jelenti (Bechev D. 2011).

Habár Törökország feszültségei szomszédos országaival komoly aggodalomra adhat okot. Jelenleg Törökország nemzetközi bizonytalanságban van. Először is próbálkozása az EU-hoz való csatlakozással mellőzve van, immáron több, mint 50 éve nem valósulhatott meg és jelenleg is határozatlan időre pasue-n van (többek között, mivel Ankara is kijelentette, hogy nem hajlandó tárgyalásokat folytatni, ameddig Ciprus van soron).

Az Európai Unióhoz tartozó Ciprussal továbbra sem tudott egyezményre jutni. Ankara nemrégiben katonai akcióval fenyegette Ciprus, mivel vitatott tengeri területeken végeztek olajkutatói tevékenységet. Az Európai Parlament 2010. február

¹⁷ Saját fordítás – “Populations in neighbours like Iran believe Turkey’s accession process contributes to boosting democracy, security and economic growth in their own countries”

10-i állásfoglalása a Törökországról szóló 2009. évi ország jelentésben foglaltak szerint az Európai Parlament „kéri a török kormányt, hogy hagyjon fel a Ciprusi Köztársaság megbízásából a Földközi-tenger keleti vizein olaj után kutató polgári hajók akadályoztatásával”. Egy New York-i találkozón Hillary Clinton kijelentette, hogy a USA támogatja Ciprust az olajfeltárási kutatásokban, melyet egyébként amerikai cég vezényel.

2012 év januárjában Franciaország törvényt fogadott el az örmény népirtás ellen, melyet Törökország a mai napig nem ismer el, és Törökország ezzel szembeni tiltakozását elítélték. Ankara mindig is állította, ha az EU végleg elfordul Törökországtól bőven vannak alternatív lehetőségei. Feltételezik, hogy központi szerepet játszhat a Muszlim nemzetek körében, és politikai és gazdasági erejét felhasználva konfliktusmegoldó szerephez juthat a Közel Keleten.

Jelenlegi romló kapcsolatának Szíriával Irakkal, Oroszországgal és Iránnal többé kevésbé komoly és távolba nyúló következményei lehetnek.

Amikor Recep Tayyip Erdoğan (AK párt) miniszterelnökké vált 2004-ben tárgyalásokat kezdeményezett szomszédjaival, különösen Iránnal, Szíriával és Irakkal. Ankara egyeztetett Damascus-al és Izraellel is stratégiai együttműködésről állapodtak meg.

A környező országok közül a 2000-es évek elején a szíriaiakkal kerültek a legszorosabb kapcsolatba. Közös katonai manővereket hajtottak végre, valamint kül- és védelmi minisztereik Stratégiai Együttműködési Tanácsot hoztak létre. Gazdasági egyezményt írtak alá. A Hürriyet című újság szerint Törökország még soha nem kötött ilyen szoros megállapodást egyetlen szomszédos országával sem. A szoros kapcsolat nem tartott sokáig, ugyanis Szíria kezdetben támogatta Abdullah Öcalant a Kurd Munkáspárt (PKK) vezetőjét¹⁸, és nem volt hajlandó kiadni a török hatóságoknak. 1998 októberében a Szíriai hatóságok végül mégis kiutasították az országból, viszont nem adták át a török hatóságoknak. A 2011 márciusában kirobbant szíriai polgárháború ismét feszültséget szított a két ország között, mely a diplomáciai kapcsolatok felfüggesztésével járt. Szíria taposóaknákat helyezett el a török határ közelében, hogy megakadályozza, hogy az országból menekülők elhagyják Szíriát. Válaszul Törökország visszahívta nagykövetét. Recep Tayyip Erdoğan miniszterelnök válaszul a

¹⁸ 1978-ban Abdullah Öcalan megalapította a PKK nevű kurd pártot, ami a független kurd állam létrejöttéért harcolt. A PKK rendszeresen indított terroristaakciókat török célpontok ellen. Több nemzetközi szervezet (az ENSZ, NATO, Európai Unió) is felvette a terroristaszervezetek listájára.

Törökországban becsapódó találatokra kijelentette: „...országa nem akar háborút, de óvta szomszédját attól, hogy próbára tegye elszántságát”. Szíria szoros együttműködése Iránnal megnehezíti Törökország elsőbbségét a régióban. Ankara ugyanakkor Szíriát riválisnak tekinti Irakra gyakorolt hatása miatt. „Szíria hatással van Palesztini és Libanoni pártokra és szervezetekre, többek között a Hamasz és Hazbollah-ra” – mondta el Yusuf Fernandez¹⁹. A média egy lehetséges török katonai beavatkozás esélyét latolgatja Szíria ellen, viszont számos tényező akadályozza meg Törökországot, hogy effajta cselekedetet hajtson végre. „Ha káosz lenne Szíriában, Törökország lenne, aki leginkább szenvedne a következményektől” – mondta el Yusuf Fernandez. Törökország megragadta a NATO ajánlatát, hogy rakétavédelmi állomást építsen területére, viszont ez ellenszenvet váltott ki Szíriából és Oroszországból is (aki nyilatkozatban kijelentette, hogy nem fogja megengedni a Nyugatnak, hogy megismétlje a Líbiai scénáriót).

Törökország, Brazília és Irán 2010 májusában uráncsere programot dolgozott ki, melynek értelmében Irán szállított volna alacsony dúsítású uránt, hogy üzemanyaggá alakítsák a nukleáris kutatási reaktor számára. Nem sokkal később Ankara szavazott az ENSZ Biztonsági Tanácsában, az Iránnal kapcsolatos további szankciók ellen.

Törökország külpolitikája nem lesz könnyen összeegyeztethető az EU-n belül. Figyelembe véve Ivan Krastev és Mark Leonard véleményét az Európai Tanácsból, miszerint komoly veszélye van annak, hogy az újra feléledő kurd bonyodalmak, a Közel-Keleten és a Kaukázuson zajló különféle zavargások Ankarát kellemetlen partnerré tenné. Így az EU stabilitása megkérdőjelezhetővé válna (European Council of Foreign Relations 2010).

2.7. Katonai szempontok: a NATO második legnagyobb hadserege

Törökország a II. Világháború óta a Nyugat szövetségese. Mint NATO tagállam Törökország kulcsfontosságú szerepet játszott a Szovjetunió elleni Hidegháborúban. A Hidegháború után Törökország folytatta az együttműködést a közös stratégiai célok elérése érdekében, így seregeit a NATO-val Boszniába küldte a volt Jugoszlávia államai között zajló háborúba az 1990-es években. Törökország nagy mértékben járul hozzá a nyugodt kül- és biztonságpolitika megteremtéséhez az Európai Unióban.

¹⁹ újságíró, a Spanyolország Muszlim Föderáció titkára

A modern török hadsereg az Oszmán Birodalom összeomlása után Mustafa Kemal Atatürk irányítása révén jött létre a második világháború után 1949 Július 1-én. A Török Hadsereg (Türk Kara Kuvvetleri) megalakulása óta részt vett a Koreai Háborúban és az 1974-es ciprusi megszállásban, ahol a sziget 37 %-át foglalta el mindössze két nap alatt. A NATO egyik fontos bástyájaként vett részt a Hidegháborúban. Többek között jelentős szerepet vállalt az UNOSOM II²⁰, KFOR²¹, ISAF²², illetve a PKK feloszlatásában, és a terroristák letartóztatásában.

1996-ban Törökország aláírt két katonai együttműködési szerződést kötött Izraellel, ezzel az első muszlim orszaggá vált, mely ilyen irányú kapcsolatot kötött Izraellel. 1996 és 2002 között a két ország kapcsolata szorosabbra fonódott, gyakorlati és hírszerzési információkat osztottak meg egymással. A 2000-es évek elején Törökország elítélte az Izraeli fellépéseket Palesztina ellen, így 2005-ben újratárgyalták a katonai megállapodást.

Mára a NATO második legnagyobb hadserege a maga 402.000 katonájával. A haditengerészet 48.600, a légierők 60.100 fővel. A hadügyminisztérium irányítja a hadsereget, melynek főparancsnoka a mindenkori török államfő, jelenleg Abdullah Gül. Nincs felmentés a kötelező sorkatonai szolgálat alól, sem polgári alternatívája, éppen ezért számos fiatal „menekül” európai országokba, hogy ne kelljen bevonulnia. A Vezérkari főnök, Necdet Özel a török fegyveres erők mindhárom területén – szárazföldi, vízi, légi – a fő irányító, lényeges autonómiát élvez, és a miniszterelnöknek jelent. Az Európai Unióhoz való csatlakozás egyik feltétele, hogy a Hadsereg teljes egészében civil ellenőrzés alatt álljon.

²⁰ az ENSZ somáliai hadművelete

²¹ a NATO parancsnoksága alatt álló nemzetközi békefenntartó szervezet Koszovóban

²² Afganisztánban működő Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő

3. A Koppenhágai Kritériumok, a csatlakozást nehezítő tényezők, vélemények

3.1. A követelményrendszer

Az EU tagsági kritériumai három dokumentumban vannak lefektetve:

1. Az 1992-es Maastrichti szerződés, melyben a geográfiai kritériumokat és általános gazdasági kritériumokat fogalmaztak meg.
2. Az Európa Tanács 1993-as Koppenhágai Nyilatkozata, vagyis a Koppenhágai Kritériumok, mely részletesebben megmagyarázza az általános célokat.
3. a tárgyalások kereteinek meghatározása az egyes tagjelölt államokkal: konkrét és részletes feltételeket, nyilatkozat mely kihangsúlyozza, hogy az új tag nem foglalhatja el helyét az Unióban, míg úgy ítélik meg, hogy az EU-nak is megvan a kellő „abszorpciós kapacitása” ahhoz, hogy ez megtörténhessen.

Az 1993-as koppenhágai csúcstalálkozón mutatták be azt a feltételrendszert, melyet minden a továbbiakban csatlakozni kívánó országnak teljesítenie kell, bár az elbírálás során szubjektív mércét is figyelembe vesznek.

A Koppenhágai kritérium a következő felszólítást tartalmazza:

”A tagság megköveteli, hogy a jelölt ország intézményei garantálják a demokrácia stabilitását, a jogállamiságot, az alapvető emberi jogokat, a kisebbségek tiszteletét és védelmét, a működő piacgazdaság meglétét, valamint, hogy képes megbirkózni a verseny okozta nyomással, és a piaci erőkkel az Unión belül. A tagság feltétele, hogy a jelölt képes vállalni a tagsággal járó kötelezettségeket, beleértve a politikai, a gazdasági és monetáris unió céljainak betartását ”.²³

²³ Saját fordítás – “Membership requires that the candidate country has achieved stability of institutions guaranteeing democracy, the rule of law, human rights and respect for and protection of minorities, the existence of a functioning market economy as well as the capacity to cope with competitive pressure and market forces within the Union. Membership presupposes the candidate’s ability to take on the obligations of membership including adherence to the aims of political, economic and monetary union. (forrás: European Council, Copenhagen, Art. 7 A iii.)

Az Európai Tanács három kritériumot fektetett le, melyeket az összes későbbiekben csatlakozni kívánó országnak sorrendben teljesítenie kell: politikai, gazdasági és törvényhozói kritériumok.

A politikai kritérium tartalmaz regionális együttműködést és jószomszédi viszonyt az EU tagállamaival, melyről a továbbiakban még szó lesz, a Ciprusi helyzettel kapcsolatban.

A csatlakozási tárgyalásokat az Európai Bizottság folytatja a tagjelölt országgal, valamint minden egyes tagállam hozzájárulása szükséges, hogy mind a 33 fejezetet meg lehessen nyitni. Ugyanez az elv vonatkozik az egyes fejezetek megnyitására. Törökország helyzete ebből a szempontból igen hátrányos, mivel a tagországok a tárgyalások megkezdésekor rögtön blokkoltak 18 fejezetet. A tárgyalások alapja a „Acquis Communautaire”²⁴, a közösségi jog alapfogalma, mely az összessége az európai jogoknak és köteleességeknek (körülbelül 80.000 oldal). Magában foglalja többek között a mezőgazdasági szektor követelményeit, a közös kül- és biztonságpolitika jogszabályait, valamint az Európai bel- és igazságügyi politikát. Törökországnak teljes egészében adoptálnia kell ezeket a követelményeket.

2006 decemberében az Európai Tanács úgy döntött, hogy a tárgyalások nem kezdődhetnek meg 8 fejezettel kapcsolatban, mert ezek teljesítésének gátját képezi a török-ciprusi konfliktus, valamint addig nem zárnak le további fejezetet, míg Törökország nem hajtja végre teljes egészében a Társulási Megállapodás Kiegészítő Jegyzőkönyvében szereplő feltételeket, mely Ankarai Jegyzőkönyvként is ismert.

Továbbá Franciaország egyoldalúan blokkolt 5 fejezetet, mely a mérleg nyelvét a csatlakozás felé billentené, nem pedig Törökország szoros együttműködése felé az Európai Unióval, melyet Franciaország preferálna.

Ciprusnak – mely Görögország támogatását élvezi – fenntartásai vannak a központi fejezetek megnyitásával vagy folytatásával kapcsolatban, mint az Energia, Igazságszolgáltatás és Alapvető Jogok, valamint az Oktatás és a Kultúra.

²⁴ Tartalmi jelentése az Európai Unió teljes érvényes joganyagát foglalja magába, beleértve az alapvető szerződések érvényben lévő változatát

3.2. Nemzetiségi problémák: a kurdok helyzete

A „kurd helyzet” Törökország egyik legnehezebb és legfájdalmasabb problémája, mely nagy erkölcsi dilemmát jelent az ország számára. Az országban ez az egyik fő forrása az emberi jogok megsértésének. Komoly akadálya az EU-hoz való csatlakozásnak, hiszen Koppenhágai kritériumok egyik fontos kitétele a kisebbségek védelme és tisztelete. A kurd zavargások, függetlenségükért vívott harc és a PKK terrortámadásai máig egy megoldatlan problémaként vannak jelen a török belpolitikai életben.

A kurd népesség számát 30-35 millióra becsülik, legnagyobb számban Törökországban vannak jelen, körülbelül 12 millióan, valamint nagyobb kurd népcsoportok élnek még Irak, Irán és Szíria területén. Ezen területeket együttesen tekintik hazájuknak Kurdisztánnak, melynek önállóságáért harcolnak.

A kurd etnikai csoport létrejöttét a középkori időszakban helyezhetjük el, és már századok óta élnek Kurdisztán területén, már az iszlám hódítás előtt is jelen voltak a térségben. Történelme során mindig nagy birodalmak vették körül. Az iszlám népek hódításai gyökeresen megváltoztatták a kurdok társadalmi, gazdasági, de főként vallási szokásait, melyet a legtöbb esetben fegyveres erővel értek el. Az 1500-as években két állam között osztották fel a kurdok lakta területeket, és ekkor került területük túlnyomó része az Oszmán Birodalom fennhatósága alá. A következő időszakokban a kurdok az Oszmán Birodalom szerves részeivé váltak, és a legnagyobb nemzetiségi csoporttá. A kurd nacionalizmus az 1900-as évek elején egyre inkább erősödött, melynek addigi csúcspontja 1920-ban a Sèvres-i Békeszerződés aláírása után volt, mely lehetőséget nyújtott volna az önálló Kurdisztán létrehozására.

3.2.1. A Sèvres-i békeszerződés

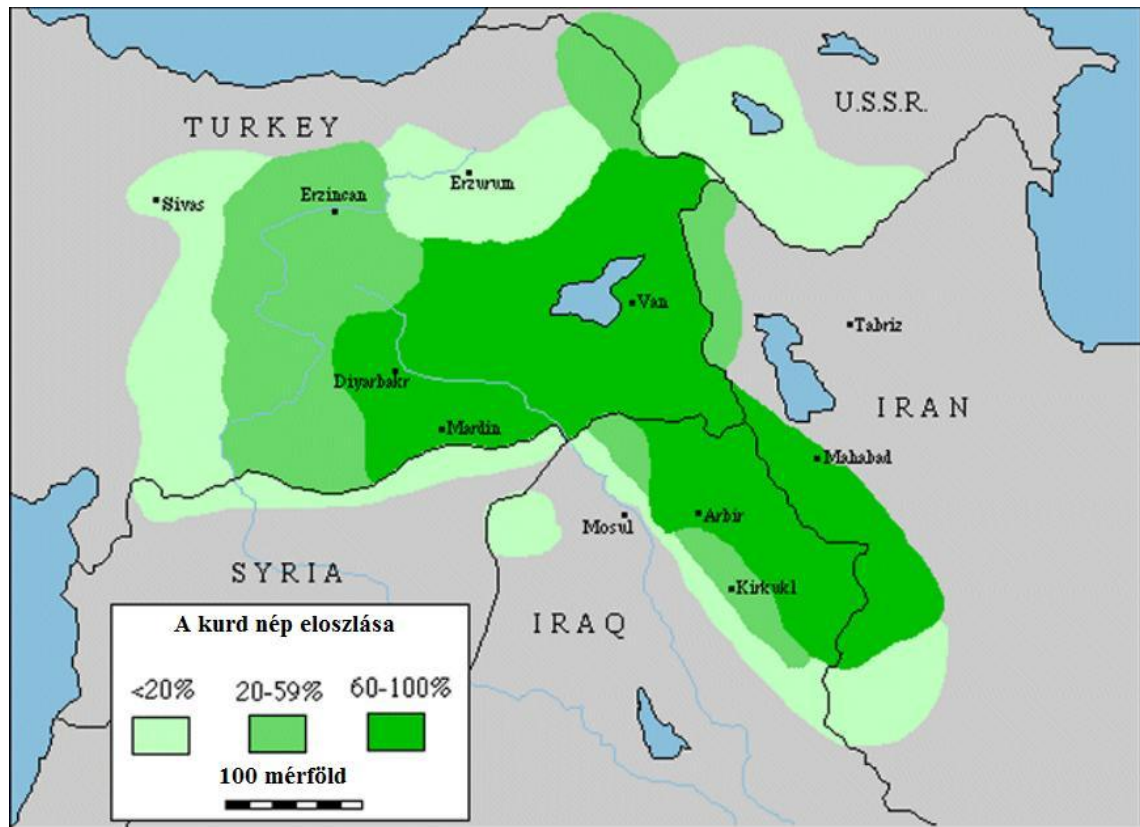
1920 Augusztus 10-én kötötték meg a békeszerződést az első világháború után az Antant hatalmak az Oszmán Birodalommal.

A Sèvres-i Békeszerződés III. szekciójának 62-64-ik fejezete tér ki Kurdisztán jövőjére. A Szerződés szerint az ország létrejöttének sorsát egy népszavazással kell eldönteni, melynek eredményétől függően létrehozható lett volna Kurdisztán. Az elméleti ország határainak meghatározásakor olyan területeket jelöltek ki, melyek népességének túlnyomó része kurd nemzetiségű emberek által lakott: az Eufrátesz keleti része,

Örményország déli határától délre eső terület, Törökország déli része, valamint Szíria és Mezopotámiai területek.

5.ábra

Kurd lakosság megoszlása az 1980-as években

Forrás: <http://mycatbirdseat.com/2010/06/>

A törvény elismerte kurd nép függetlenséghez és autonómiához való jogát, de ez az elképzelés sohasem valósulhatott meg, a népszavazás sem történt meg.

Sèvres-i békeszerződést hatályon kívül helyezték a Török Függetlenségi Háború miatt. 1923-ban a felek aláírták és elismerték a helyébe lépő Lausanne-i Szerződést, melyben meghatározták Törökország határait, illetve a Kurdisztánnak szánt területeket felosztották Szíria, Irak, és Irán között.

Ebben az időben az Oszmán Birodalmat „Európa beteg embere”²⁵ jelzővel illették, mivel komoly gazdasági, pénzügyi és belpolitikai gondokkal küszködött, jócskán lemaradva az európai államoktól. Nem ismerték el a kisebbségeket, a kurdokat sem tekintették önálló népnek, és ezáltal jogaik sem voltak. A kemalizmus elve szerint csupán egyetlen nép létezett, ez pedig a török volt. A kurdokat csupán hegyi törököknek

²⁵ sick man of Europe, az elnevezés I. Miklós orosz cártól származik

nevezték, akik lázongással tiltakoztak az elnyomás ellen. Betiltották a kurd nyelv használatát, megszüntették a kurd iskolákat, valamint nem lehetett kurd eredetű nevet adni a gyermekeknek. A kurdok által lakott területeken a gazdaság gyengítését szorgalmazták, ezért kénytelenek voltak elköltözni, és nagyobb városokban kerestek megélhetési lehetőséget, ahol egyre inkább integrálódtak és a növekvő török gazdaság részévé váltak.

Az 1984-es év egy új fejezete volt a Sèvres-i békeszerződés óta fennálló komoly problémának, mely a török politikai és mindennapi szociális életre is kihatott. Ekkor alakult meg a PKK (*Partiya Karkerên Kurdistan*). Az ENSZ a NATO, az EU és egyéb nemzetközi szervezet is terrorista szervezatként ismeri el.

A konfliktus tartósnak bizonyul, napjainkban is gerilla támadások és katonai hadműveletek zajlanak a Török kormány és a PKK (Kurd Munkáspárt) között. A kurd konfliktus gyakran vezetett katonai akcióhoz, és több, mint 40.000 életet követelt az elmúlt 30 évben. (Smith, 2006)

A 2007-es parlamenti választások alkalmával a jelenleg is hatalmon lévő AK Párt több szavazatot kapott, a délnyugati területekről (ezen a területen él a kurdok túlnyomó többsége), mint a kurd pártok. A kormány folytatta a Délkelet-Anatóliai Projektet, mely a régió társadalmi, gazdasági fejlődését szolgálja. Megnövelt pénzügyi forrásokat biztosítottak rendelkezésre a beruházások ösztönzésének érdekében, valamint az utak, egészségügy és oktatási rendszer fejlesztésére. 2009-ben az AK Párt egy „Demokratikus Nyitást” kezdeményezett a kurdok felé. Számos PKK harcos kapott engedélyt, hogy visszatérhessen Törökországba Irakból, valamint a PKK terrorszervezet vezetőjét Abdullah Öcalant átszállították a többi fogvatartott közé, nem kellett továbbra is magánzárkában lennie. Létrehoztak egy 24 órás állami kurd nyelvű televízió csatornát.

A „demokratikus nyitás” a probléma megoldása felé hamar kudarcba fulladt. 2011-ben, különösen a júniusi parlamenti választások után a biztonsági helyzet, valamint a kapcsolat a Török Kormány és a délnyugati kurd közösség között jelentősen romlott. Májusban megkezdődtek az újabb PKK támadások és a hatóságok általi terrorelhárítás. Júniusban Törökország újraindította a határon átnyúló tűzérségi és légi támadásokat a PKK terrorszervezet ellen Észak-Irakban, és októberben szárazföldi behatolást is végrehajtott. (Shell jelentés) 2012 januárjára több száz lázadó vesztette életét a török műveletekben, míg számos ember halt meg a PKK által irányított támadásokban is. Törökországban ezzel egy időben fokozott és elsőprő letartóztatási

hullám vonult át. A fő politikai kurd párthoz, a BDP-hez²⁶ tartozó aktivisták, újságírók, ügyvédek, tisztviselők és megválasztott politikusok terrorizmussal kapcsolódó bűncselekmények miatt a KCK-hoz²⁷ fűződő állítólagos kapcsolatok vádja miatt) lettek letartóztatva. 2012 elejére több ezer embert állítottak bíróság elé, illetve előzetes letartóztatásba vettek

3.2.2.A PKK-val folytatott harcok hatásai

A kurd probléma a demokrácia fejlődésének és az emberi jogok tiszteletben tartásának is útjában áll. A nagy számban eltűnt emberek, a kínzás vagy a kényszerített migráció a leggyakrabban említett pontok Törökország emberi jogokkal kapcsolatos hiányosságainál, egyaránt török, nemzetközi, illetve nem kormányzati szervezetek által. Továbbá a szabad gondolat- és véleménynyilvánítás, valamint bizonyos intézmények, mint például az állambiztonsági bíróságok megalakulása sem valósulhatott meg. A vélt vagy valós kapcsolat a feltételezett bűnözők és az állami tisztségviselők és a rendőrség között, illetve az állam által privilegizált illegális politikai csoportok kétségbe vonhatják a tényt, hogy a jogállamiság megfelelő módon működik Törökországban.

A megoldatlan nemzetiségi kérdés a török külpolitikára is rányomta a bélyegét. A Hidegháború után a török külpolitikára rányomta a bélyegét a PKK-val folytatott állandó harc, és ez Törökország biztonságpolitikáját igen negatív színben tünteti fel, a terrorizmustól való félelem miatt. Törökország viszonyát szomszédjaival nagyban meghatározza, hogy ezek az országok támogatják-e a PKK-t. (Kurkcü 1996) Figyelembe véve a kapcsolatot Szíria és Törökország között, melyre nagyban rányomta bélyegét, hogy Abdullah Öcalan a PKK vezetője Szíria területére menekült a török hatóságok elől, akit Szíria nem volt hajlandó a törökök kezére adni. A kurd kérdés meghatározza továbbá Törökország politikáját ciprus felé illetve a Bulgáriában és Görögországban élő török kisebbségek felé.

A probléma megoldása nagyon sürgető mind kül-, mind belpolitikai okok miatt is.

²⁶ Barış ve Demokrasi Partisi: Béke és Demokrácia Pártja

²⁷ Koma Civakên Kurdistan: Kurd Közösségek Uniója, tiszteletbeli elnöke a börtönben lévő Abdullah Öcalan

3.3.A ciprusi konfliktus

„A ciprusi zászló a legjobb a világon, mert ez az egyetlen amiért senki sem halna meg”
(Glafkosz Kleridesz)

6. ábra
Ciprus zászlaja

forrás: <http://www.origo.hu/nagyvilag/20030129ciprus.html>

A Ciprusi kérdés az egyik legfontosabb politikai ügy, melyet rövid időn belül meg kell oldani, ha Törökország csatlakozni kíván az EU-hoz.

Ciprus a harmadik legnagyobb sziget a Földközi-tengeren. Egykori Oszmán Birodalom, majd 1878-ban Brit gyarmattá vált, majd az első világháború után az Oszmán Birodalom felbomlásakor a britek koronagyarmata volt. 1960-ban elnyerte függetlenségét, majd létrejött a Ciprusi Köztársaság. A szigeten túlnyomó többségben görögök laktak, a török ciprióták a sziget lakosságának 18%-át alkották. Annak érdekében, hogy közösen harmóniában éljen a két népcsoport a szigeten, 1959-ben az Egyesült Királyság, Görögország és Törökország szerződést írtak alá, hogy garantálják a jogait mind a görög mind a török népcsoportnak. Ennek értelmében a török Parlamenti képviselők aránya 30% volt, és az alelnök is török ciprióta volt. A szigeten zajló belső konfliktusok fegyveres összetűzésekké szélesedtek a két közösség között, ezért az ENSZ békefenntartó erőket küldött a szigetre 1964-ben, ezek az erők ma is a szigeten állomásoznak²⁸.

²⁸ Az Egyesült Nemzetek Ciprusi Békefenntartó Erői az ENSZ egyik békefenntartó egyezménye

1974-ben a görög ciprióták katonai puccsot hajtottak végre, melyet görög katonai szervek támogattak. Törökország kihasználta a puccsot, és benyomult a sziget északi részére, és elfoglalta annak egyharmadát. Az összetűzés és az invázió miatt a szigetet több százezer ciprióta hagyta el. Ciprus a mai napig két részre van szakadva a déli rész a Ciprusi Köztársaság, az északi rész pedig Észak Ciprusi Török Szövetségi állam, melyet hivatalosan az egész világon csupán egyetlen ország ismer el: Törökország. (Jacques F. 2001)

Az Ankarai Egyezményben foglalt előírások szerint Törökország köteles megnyitni kikötőit és reptereit a Ciprusról érkező javaknak, melyet Törökország eddig visszautasított a megoldatlan biletáris kérdések miatt, illetve mivel nem ismeri el a Ciprusi Köztársaságot, mint Európai Unió tagállamát. 2011 november 29-é elmondta, Amikor Egemen Bağış-t az előrehaladás esélyeiről kérdezték Ciprus egységesítésének kapcsán, elmondta, hogy Törökország kész megnyitni kikötőit és reptereit Ciprusnak. „Ha az EU megvalósítja a saját döntését, miszerint véget vet Török Ciprus elszigetelésének, megnyitjuk kikötőinket és reptereinket a görög cipriótáknak. De miért tennék lépéseket ha erre a görög ciprióták nem hajlandóak?” A kérdésre, hogy konkrét értelemben mit jelentene az „egyesült Ciprus” a következőket válaszolta: „a ciprusi egyesült államok” azt jelentheti amiben a lakói megállapodnak. Ez a cipriótáktól függ. Az egyetlen dolog, amit Törökország akar az politikai egyenlőség, mert az megakadályozza a vérontást. Nem fogunk részleteken fennakadni. Szeretném ha Görögország és az Egyesült Királyság is olyan rugalmas és nyitott lenne, mint mi.” . jelentette ki a miniszterelnök.

7.ábra
Ciprus felosztása

forrás: <http://adoparadicsomok.hu/ciprus>

3.3.1. Az Annan-terv

2002-ben Kofi Annan az ENSZ akkori főtitkára tárgyalásokat kezdeményezett a sziget újraegyesítésének céljából. laza államszövetség, konföderáció korlátozott hatáskörű közös kormányzattal, svájci államszövetség mintájára.

A tervet ötször dolgozták át, mire végleges formáját elnyerte. Az Annan terv ötödik verziója az Egyesült Ciprusi Köztársaság létrehozását javasolta, melynek területe a teljes szigetre kiterjedt volna, a Brit felségterületeket ne beleértve. Az új állam a két ország konföderációjából (a ciprusi görög és a hivatalosan el nem ismert ciprusi török) egy laza államszövetség formájában jött volna létre. Ez a szövetségi szint a Svájci államszövetség mintájára lett tervezve, mely a következő elemeket tartalmazza:

1. egy 6 tagból álló közös Elnöki Tanács, mely a népesség arányát figyelembe véve 4 görög és 2 török képviselő alkotta volna.
2. az Elnöki tanács tagjai által választott Elnök és Alelnök, egy-egy mind a két népcsoportból, 20 havonta cserélve pozíciójukat, a Tanács öt éves megbízása alatt.
3. Kétkamarás törvényhozás: A Szenátus (felsőház) 48 taggal egyenlő arányban a törökök és a görögök között, és egy Képviselőház (alsóház) 48 taggal, népességarányosan.

4. A Legfelsőbb Bíróság azonos létszámú görög és török bíróval, valamint az Elnöki Tanács által kinevezett három külföldi bírával.

A terv tartalmazott továbbá egy szövetségi alkotmányt, egy görög, illetve török alkotmányt, egy sor alkotmányos és szövetségi törvényt, valamint javaslatot az Egyesült Ciprusi Köztársaság zászlajára és himnuszára.

Továbbá engedélyeztek volna egy korlátozott jogot, hogy a szigetre visszatérjenek az időközben elmenekült ciprióták mindkét országból. Engedélyezték volna mind Törökországnak, mind Görögországnak az állandó katonai jelenlétet a szigeten, a csapatok létszámának fokozatos csökkentésével.

Az első tervet többször átdolgozták, majd 2004 március 31-én Kofi Annan bemutatta a végső változatot a következő szavak kíséretében: (Secretary-General Presents Final Settlement Plan for Cyprus, Says “Offers the Best and Fairest” Chance for Peace)

„Hadd fogalmazzak világosan. A választás nem e között a rendezési terv között és egy másik mágikus vagy mitikus megoldás között áll fenn. Igazából ebben a szakaszban a választás ezen megállapodás és a meg nem állapodás között van. Ez a terv fair. Működőképpé terveztük. Úgy gondolom, hogy ez biztosítja Ciprus biztonságos közös jövőjét. A nap végére természetesen nem számít, hogy én mit gondolok. Amit az emberek gondolnak, az számít. Ők döntenek – és ez így van rendjén.”

Az egyidejűleg megtartott népszavazásra 2004 április 24-án került sor, melyet a ciprusi görög lakosság leszavazott, habár a török ciprióták túlnyomó többsége „igen” szavazott az Annan tervre. A szavazati részvételi arány igen magas volt, mindkét nemzet esetében meghaladta a 80%-ot. Egy egyetemi tanulmány szerint a voksolók válasza az Annan tervre azt tükrözi, hogy a civilekkel való nem megfelelő együttműködés, illetve a titkos diplomáciai folyamatok miatt, melybe a lakosoknak ne volt beleszólási joguk volt eleve kudarcra ítélve a terv. (Lordos A. 2011)

A terv bukását követően az Európa Tanács megígérte Törökországnak, hogy enyhíti észak ciprus gazdasági elkülönítését. Az egy héttel ezután Európai Unió Tagállammá vált Ciprus az ígéret teljesítésére létrehozott lépések megvalósítását rögtön megakadályozta, azóta is vétózza Törökország minden lépését.

A probléma megoldása a csatlakozás egyik létkérdése, viszont a mai napig sem sikerült olyan megállapodást megfogalmazni, mely a két ország érdekeit közelebb hozta volna egymáshoz. Ciprus, vétójogával élve igencsak megnehezíti Törökország csatlakozási folyamatának előrehaladását.

3.4 Törökország túl nagy az EU-nak?

Sokan állítják, hogy az EU 27 tagállammal már egy jócskán túlbővített szerkezet, és a további földrajzi terjeszkedés csak a politikai együttműködés elmélyítésének rovására jöhet létre. Az állítás – miszerint az Európai Unió nem elég erős ahhoz, hogy befogadja Törökországot – csupán politikai taktikaként fogható föl. Ha ez az állítás igaz lenne, már 15 évvel ezelőtt rámutattak volna, amikor az EU keleti bővítési folyamata megkezdődött. Abban az időben Törökország tagságának fő ellenzői – a Német Kereszténydemokrata Unió és a Bajor Keresztény szociális Unió – álltak leginkább a bővítés mellett.

Geográfiai előrejelzések szerint Törökország lakossága 2015-re meghaladja majd a 82 milliót, csaknem akkora, mint Németországé. 10 évvel később Törökország lesz az EU legnépesebb tagállama 87 millióval, a teljes EU populáció 15.5%-a. A népesség elöregedése az EU egyik legfontosabb demográfiai problémája, viszont Törökország a maga fiatal lakosságával segíthet enyhíteni ezen a problémán. További pozitívum, hogy egy nagy létszámú ország csatlakozásával megnő az adófizetők száma is.

A keleti bővítéssel az EU úgy döntött, hogy egy teljes európai nemzetközösséggé formálódik, nem pedig egy európai szuperállammá. Egy ilyen közösség nagy hasznára válhatna Törökország, különös tekintettel arra, hogy földrajzi elhelyezkedése, mérete és több évtizedes NATO tagsága mind pozitív következményekkel bírhat. Törökország fontos stratégiai partner, mely önmagában nagyobb mértékben növelné az EU szerepét a világpolitikában, mint az utoljára csatlakozott 12 ország együttesen.

3.5. Vallási, kulturális tényezők, moszlimok az Európai Unióban

Társadalomtudósok egységes véleménye szerint a 20. század első 60 évében a vallásnak nem volt jelentős befolyásoló képessége a globális politikára (Stepan 2010). Már a felvilágosodás óta Marx, Weber, Rousseau is egyazon véleményen voltak, miszerint a tudomány és a modern technológia veheti át a helyét az emberek Isten iránti vágyától (Fox and Sandler 2004, 10). A 20. század végére a vallás, a vallásosság ismét előtérbe került. Számos európai országban nyitnak vallásos iskolákat, használják az adófizetők pénzét vallási célokra, vallásügyi osztályt hoznak létre, illetve úrlapokon is gyakori

kérdés a vallási hovatartozás. Egy független demokráciában biztosítani kell mind az állam, mind az egyház autonómiáját, valamint az alapvető szabad vallás és lelkiismereti jogokat.

Törökország és az Európai Unió kapcsolatrendszerében ez az egyik meghatározó tényező. Muszlim hitű emberek már századok óta éltek a Balkán félszigeten, Szicíliában és Cipruson, mégis a legnagyobb muszlim populáció az 1990-es években érkezett az Európai Unióba migránsként, főleg Németországba és Belgiumba. Nem hivatalos adatok szerint a muszlimok száma az EU-ban körülbelül 13 millióra tehető. Egészen pontosan nem tudjuk meghatározni számukat, főként az illegálisan bevándorolt török népesség miatt. Ez a teljes EU állampolgárainak mintegy 3,5 százaléka, éppen ezért már most számos muzulmán szervezet létezik a tagállamokban is, dzsámik, muzulmán közösségek, egyesületek jöttek létre.

Fontos pontja ez a csatlakozási folyamatnak, hiszen a vallásos hozzáállás meghatározza az emberek világi cselekedeteit is. Hatással van a gazdasági és politikai helyzetre, mint például a szavazási szokások, gazdasági, pénzügyi döntések, erkölcsi magatartás (például abortuszhoz, homoszexualitáshoz való hozzáállás). Gyakran okoz konfliktusokat, olykor civil háborúkat (például a muszlim-hindu zavargások India és Pakisztán között vagy a katolikusok és protestánsok összetűzései Észak Írországon).

Törökország csatlakozását ellenző politikusok gyakran hozzák fel a vallást, mint gátló tényezőt. Számukra a központi probléma nem gazdasági vagy politikai eredetű, hanem a kulturális-vallási különbségek a legmérvadóbbak. Az eltérő kultúra miatt úgy gondolják, hogy az EU tagországok lakosai alapvetően különbözőek a török állampolgároktól, ezért nem tartozhatnak ugyanahhoz a közösséghez (Nagengast, 2003). Samuel Huntington²⁹ még radikálisabban rajzolta meg kulturális térképét a világról, ő ugyanis nemcsak a muszlimokat zárta ki Európából, hanem az ortodox keresztényeket is. Nézetei szerint a protestantizmus és a katolicizmus a fő kritérium az európai határok meghúzásánál. (Huntington 1996: 251). Habár az összes EU tagállamnak főként keresztény tradíciói vannak, az alkotmányos tervezet nem tartalmaz utalást a kereszténységre, vagy a keresztények istenére.

Az Európai Unió alkotmányos szerződésének tervezetében a vallásra csupán a bevezetésben utalnak: „Az Európai Unió Európa kulturális, vallási és humanista örökségéből merít ihletet”, mindazonáltal ez a referencia nem jelöli meg a pontos vallási

²⁹ Jimmy Carter elnöksége alatt az Amerikai Egyesült Államok Nemzetbiztonsági Tanácsának fehér házbéli koordinátora volt

irányzatot, nem tesz utalást a kereszténységre vagy Isten nevére. Ezért az értékek és a célok, melyeket az Európai Alkotmány első részében meghatároztak kizárólag világiak. „Tisztelet az emberi méltóságnak, szabadságnak, demokráciának, egyenlőségnek, jogállamiságnak és tisztelet az emberi jogoknak” (European Convention, 2003). Ez a világi felfogás ellentmondásos vitát szított a vallási, és a politikai szempontokat szem előtt tartó csoportok között. A Katolikus Egyház képviselői, a politikai pártok és az államfők, akik szoros kapcsolatban állnak a Katolikus Egyházzal, bíralták, hogy nincs utalás Istenre vagy a kereszténységre az Alkotmányban. Ez ellen a Pápa is többször tiltakozott, kérte a politikusokat, hogy tegyenek említést a kereszténységről az Alkotmányban. A fentiek ellenére az EU továbbra is világi szervezet maradt, mely azt jelenti, hogy megvédi állampolgárai szabad vallásgyakorláshoz való jogát, viszont az egyházakat és az Európai Unió irányítását teljes mértékben szétválasztja. Az Európai Unió elvárja állampolgáraitól, – függetlenül vallási hovatartozásuktól – hogy tolerálják mások vallási meggyőződését.

Az utóbbi években az állam által követett szekularizmus ellenére Törökország életében máig igen fontos és meghatározó része van az iszlámnak. A jelenlegi Török Alkotmány bevezetése, amit 1982-ben írtak, egyértelműen kimondja, hogy „ahogy a szekularizmus elve megkívánja, ne legyen semmilyen hatása a szent vallási érzéseknek az állami ügyekre és politikára”. A második fejezetben továbbá megmagyarázza, hogy „a Török Köztársaság egy demokratikus, szekuláris, szociális állam, melynek fő irányadója a jogrend”.

Ahogy a fent leírtakból megtudhatjuk, hogy mind Törökország, mind az Európai Unió politikájára, gazdaságára és egyéb irányultságú hivatalos ügyeire elviekben nem lehet hatással a vallás. A mindennapokban viszont ezek az elvek gyakran nem érvényesülnek. A PEW Research Center adatait alapul véve – melyet török állampolgárok körében végeztek – megállapíthatjuk, hogy 2002. óta lényegesen megnőtt azok száma, akik úgy gondolják, hogy a vallás igen meghatározó szerepet játszik a politikai életben:

8.ábra

Az iszlám szerepének hatása a politikai életre

Mit gondol, milyen nagy szerepet játszik az Iszlám az ön országának politikájában?			
Év	Nagy szerepet(%)	Kis szerepet (%)	Nem tudja/nem válaszol (%)
2002	45	44	11
2005	62	30	9
2010	69	19	12

Forrás: Pew Attitudes Project (Pew Research Center 2010)

A táblázatból jól látszik, hogy lényegesen csökkent azok száma, akik úgy gondolják, hogy minimális az egyház hatása a politikára, ugyanakkor egyharmaddal nőtt azon válaszadók száma, akik szerint igen komoly befolyása van a vallásnak az ország irányítására.

Ugyancsak a Pew Research Center adataiból világosan láthatjuk, hogy azok száma akik elsősorban muszlimnak tekintik magukat, mint töröknek szintén emelkedett. 2006-os felmérés szerint 51% gondol magára elsősorban muszlimként, míg csupán 19%-uk határozta meg magát nemzetisége alapján. Mindössze egy évvel korábban csak 43% vallotta magát elsősorban muszlimnak, mint töröknek. Ebben az eredményben közrejátszhatott a hatalmon lévő pro-izlám AK Párt politikai nyomása.

Érdemes tehát nem csupán az európai országok hozzáállását vizsgálni a muszlim vallással szemben, hanem a törökök toleranciáját is más vallások irányába. Szent könyvük a Korán szerint [3:85] *Aki az Iszlámon kívül más vallás után vágyakozik, attól nem fogadtatik el, és a túl világon a kárvallottak közé fog tartozni.* (And whoever desires a religion other than Islam, it shall not be accepted from him, and in the hereafter he shall be one of the losers.) Tehát vesztesként könyveli el a más vallási felekezethez tartozókat.

Napjainkban a vallási ellenszenv öngerjesztő hatással van az emberek felfogására, viszont a második világháborúban Törökország volt az az ország, mely nem adta a területén élő zsidókat a nácik kezére, éppen ezért számos zsidó menekült érkezett ekkor az országba.

ÁBRA BESZÚRÁSA

Hivatalosan nem volna szabad, hogy a vallási hovatartozás ilyen mértékű ellenszenvet váltson ki az emberekből és ilyen nagy mértékben befolyásolja a politikai eseményeket. Talán még Európa sem elég érett ahhoz, hogy a jó vagy a rossz megítélését el tudja vonatkoztatni a vallási hovatartozástól.

A Korán nem tartalmaz „átfogó koncepciót az egyes személy, az állam és a közösség között, nem ír elő egy meghatározott típusú államot a muszlimoknak” mondta a neves iszlám tudós Gudrun Kramer. Tény, hogy az iszlám mint vallás és a demokrácia mint államforma nem egymást kizáró jelenség. A társadalmi és kormányzati struktúra nagyon különböző Marokkóban, Szaúd-Arábiában, Iránban vagy Albániában, ez is demonstrálja a muzulmán hit államformával kapcsolatos alkalmazkodóképességét. Hiányosságainak ellenére Törökország az az egyetlen, többségében muzulmán vallású emberek által lakott ország, melynek sikerült megvalósítani a jogállamiságot és a demokráciát (Koerber_Policy_Paper_No_12 Better for Both of Them Turkey Ought to be in the EU).

Érdemes az érem másik oldalát is megvizsgálni, hiszen nem csak Európában van jelen a vallási intolerancia, hanem ugyanez megfigyelhető Törökországban is. Törökország állami vallása a szunnita iszlám. Más vallások, mint például a kereszténység, vagy az iszlámon belüli egyéb felekezetek (például aleviták), melyek a török populáció 20%-át alkotják, nem igazán férnek meg a török szekularizmusban. Ezeket a vallásokat vagy diszkriminálják, esetleg nehezen tolerálják, sőt gyakran nem ismerik el vallási közösségnek, vagy jogi személyiségnek. Emiatt kénytelenek létrehozni bonyolult szervezeteket, hogy legalább jogi értemben képesek legyenek cselekedni. Ezek főként alapítványok, vagy - mint a Német Katolikus Közösség példájából látszik - részvénytársaságok. Továbbá a szunnita iszlám szerinti kötelező hitoktatás csorbítja Törökország vallási kisebbségeinek oktatási jogait.

Annak érdekében, hogy garantálják a vallási szabadságot, Törökországnak először is létre kell hoznia egy jogi alapot, hogy az állam vallási ügyekbe való beavatkozása korlátozódjon. A vallásszabadságra vonatkozóan a szabad vallásgyakorlás fenntartását továbbra is tiszteletben kell tartani, ugyanakkor fontos, hogy legális keretet biztosítsanak, mely összhangban van az Európai Emberi Jogok Egyezményével, annak biztosítása érdekében, hogy a nem szunnita muszlim vallású közösségek ne legyenek továbbra is kitéve szükségtelen korlátozásoknak

A Pew Research Center 2011-es felmérése szerint (lásd függelék 1. melléklet) Ha az EU alapító tagországait megkérdezzük, hogy ki a felelős a rossz kapcsolat miatt a muszlim világ és a keresztény államok között, a nyugati országok főként a muszlimokat hibáztatják, különösen Franciaország, ahol a megkérdezettek 56%-a okolja a muszlimokat a rossz viszonyért. A helyzet igen hasonló Németország, Spanyolország körében is, ahol ez az arány 48% és 49% volt. Ezen országok lakosai átlagosan 60%-ban gondolják úgy, hogy a kapcsolat rossznak mondható. Britannia valamivel kevesebb hányada (a megkérdezettek 52%-a) gondolta rossznak a kapcsolatot a muszlimokkal, és 34%-uk ezért őket is okolta. Törökország lakosai körében mért felmérés szerint a viszony még inkább negatív. 62%-uk tartja rossznak a kapcsolatot a muszlim világ és a nyugati országok között, és háromnegyedük ezért a nyugatiakat teszi felelőssé, míg 5%-uk a zsidókat. A felmérésből is látszik, hogy az ellentétek igen hangsúlyosak, és komoly lépésekre van szükség ahhoz, hogy a két fél álláspontjai közelebb kerüljenek egymáshoz. Ugyancsak a Pew Research Center felmérése alapján készült táblázatból (lásd függelék 2. melléklet) láthatjuk, hogy a török válaszadók 45 %-a szerint a kereszténység, 41%-uk szerint a Judaizmus a legagresszívabb vallás.

Törökország csatlakozása egy ritka lehetőséget kínál az EU számára, hogy a kulturális sokszínűség és a multikulturalizmus nyújtotta lehetőségeket kihasználja. A bővítés lehetővé tenné, hogy Törökország az EU-t egy kozmopolita unióvá transzformálná.

Dr. Sedat Laciner elkülönített csoportként kezeli a török muszlimokat a más országokból származó (Irak, Irán, Szaúd-Arábia stb.), ugyanahhoz a vallási felekezethez tartozó hívőktől. Nézetei szerint a 'török iszlám' egyfajta modernizált vallás, mely nyitott a nyugati kultúra felé, de ugyanakkor képes volt megőrizni vallásának alapjait, nem szakadt el gyökereitől.

Tény, hogy Törökország nem keresztény állam, valamint Bulgária és Románia lakosai között nagy létszámú ortodox keresztény él, ez mégsem lehet ok arra, hogy kirekesszék a fent említett országokat az Európai Unióból. Az Unió garantálja a vallásszabadságot minden állampolgárának, mely magában foglalja a muszlimokat és az ortodox keresztényeket is, éppen ezért Törökország csatlakozása egyfajta próbatétel is lehet az EU szabadságelveire nézve, különös tekintettel a vallási meggyőződés szabadságát biztosító pontokra.

Az, hogy Törökország csatlakozása számos muszlimot hozna Európába, továbbra is egyfajta félelmet kelt az Uniós állampolgároknál, különös tekintettel a

2001-es események után. Az Amerikai Egyesült Államokat ért támadás óta halmozódtak a negatív előítéletek a muszlim vallású emberek felé.

Ha nincs egyensúly a biztonság és a demokrácia között egy országban lehetetlen egy olyan egységet létrehozni, mely hatással lehet környező országokra. Minden politikai rezsím legitimálása azon alapszik, hogy biztonságot tudjon nyújtani állampolgárai számára. Ez a biztonság nem szabad, hogy az alapvető emberi jogok és szabadság rovására valósuljon meg. 2002 óta Törökország elérte a polgári szabadságjogok kiterjesztését anélkül, hogy aláásta volna a biztonságot. (Davutoğlu 2007)

3.6. A nők jogai, és helyzete Törökországban, a megkülönböztetés mentesség elvének gyakorlati alkalmazása

Törökország osztozik az európai látásmódban, mely meghatározza minden egyes emberi lény elidegeníthetetlen méltóságát, és a nemek közötti egyenlőséget. Ezen a területen még mindig adódnak kétségek, figyelembe véve a nőkhöz rendelt szerepet, melyet sok ember felfogása szerint az iszlám határoz meg. Lényeges különbséget tenni a nők török állam jogrendszerében, illetve az iszlámon belül betöltött szerepe között. (Köerber)

A Törökország által elért haladásról szóló 2009. évi Európai Uniók jelentés szerint Törökországnak még számos területen vannak megoldatlan problémák a Koppenhágai kritériumokat illetően. Az Európai Parlament állásfoglalása a Jelentésről több ponton kitér a nők jogainak hiányosságaira, illetve azok korlátozására. Csökkenteni kell a különbséget férfiak és nők között a gazdaságban való részvétel tekintetében, továbbá segíteni kell politikai erősödésüket, és az oktatáshoz való hozzáférésüket.

A mai világban a különbség a nemek között sokkal tágabb körben értelmezhető, mint csupán biológiai eltérések férfiak és nők között. Egy személy neme meghatározhatja egy közösségben betöltött szerepét, jogait és felelősségét. Ez, a társadalom által kiépített és megfelelőnek ítélt rendszer más és más jellemzőkkel bírhat a különböző kultúrákban. Ha Törökország az Európai Unió tagjává kíván válni (és ezáltal egy tágabb, sokszínűbb közösséghez tartozni) biztosítani kell a nemi egyenlőséget, a nők jogainak védelmét.

Törökország ennek az ügynek az érdekében lényeges lépéseket tett. Több nemzetközi szervezetben képviselteti magát, ahol kiáll a nők jogaiért, illetve célja, hogy javítsa életkörülményeiket, biztosítva a teljes egyenlőséget az élet minden területén, erősítse a közösségben betöltött szerepüket.

A törvény előtti egyenlőség férfiak és nők között az egyik alapvető elve a Török Alkotmánynak. A 10.cikkely előírja, hogy „nőknek és férfiakna egyenlő jogaik vannak”, továbbá „az Állam felügyeli, hogy ez a jog a gyakorlatban is biztosítva legyen”.

A török jogrendszer két alapvető törvényében, nevezetesen a Polgári Törvénykönyvben és a Büntetőjogi Törvénykönyvben a női jogokra vonatkozó fejezetekben észrevehető pozitív változás történt. 2009 márciusában megalakult az Esélyegyenlőségi Bizottság a Nagy Török Nemzetgyűlésen. A Bizottság – melynek elsődleges célja, hogy hozzájáruljon a női jogok kiszélesítéséhez és megóvásához – figyelemmel kíséri a fejlődést a témával kapcsolatban mind nemzeti, mind nemzetközi szinten.

Törökország tagja az ENSZ Egyezmény a Nők Elleni Minden Fajta Megkülönböztetés Felszámolása Érdekében (CEDAW)³⁰ nevű szervezetnek már 1985 óta. Továbbá Törökország kormánya ratifikálta a CEDAW Opcionális Jegyzőkönyvét 2002-ben. A jóváhagyás fontos lépésnek minősült, mivel megnyitotta az utat a személyes jelentkezés felé a CEDAW-ba. A török nemzetiségű Prof. Feride Acar egykori elnöke és tagja a CEDAW-nak 2010 júniusában lett újraválasztva. A Török Alkotmány 2004 májusában megváltoztatta a 90. cikkelyt, ennek a módosításnak alapján a nemzetközi egyezmények, melyek az alapvető szabadságjogokra vonatkoznak átvették fölényüket a nemzeti törvénnyel szemben. Ez a módosítás a CEDAW-ot minden egyéb nemzeti jogi rendelkezés fölé helyezte, melyek talán összeférhetetlenek lennének rendelkezéseivel.

Az utolsó alkotmánymódosítás, mely a 2010 szeptember 12-i Népszavazás eredményeként jött létre megerősítette a nők alapvető jogait „a pozitív diszkrimináció” bevezetésével, mely előnybe helyezte az úgynevezett „veszélyeztetett csoportokat”, mint például a nők, gyerekek, fogyatékosok.

Törökország aktívan hozzájárult az Európa Tanács Egyezményének kidolgozásához, mely megelőzné és leküzdene a családon belüli, és a nők ellen irányuló erőszakot. Az Egyezményt 2011 május óta lehet aláírni, (Ekkor volt Törökország az Európa Tanács soros elnöke, és első aláírója az Egyezménynek) megerősítésre nyújtották be az Európa Tanács titkárának 2012 március 14-én.

³⁰ Convention Eliminating All Forms of Discrimination Against Women

Törökországban a női parlamenti képviselők száma igen jelentősen emelkedett az utóbbi 10 évben. 2002-ben 4.4% volt a női képviselők arány, szám szerint 21, ez 2007-re 48 fővé gyarapodott, és 2011-ben számuk elérte a 78-at, így a parlamenti képviselők 14,1%-a nő. Ez jelentős lépés a 2005-ben a Millenniumi Fejlesztési Célok által felállított terv megvalósítása felé, mely szerint 2015-re 17%-ra akarják növelni a nők arányát a parlamentben (Lamassouire 2001).

A lépések, melyeket Törökország tett a nők helyzetének javítása érdekében fontosak, de még mindig számos hátráltató tényező nehezíti a teljes egyenlőséget. „A nők munkaerő-piaci jelenléte az összes OECD-ország közül Törökországban a legalacsonyabb”³¹ Joanna Skrzydlewska, MEP³², elmondta, értékeli a lépéseket, melyeket a török hatóság tett az emberi jogok tiszteletben tartása érdekében, de kiemelte, hogy további intézkedésekre van szükség a nők felé irányuló erőszakoskodás és diszkrimináció ellen. További komoly, igen jelentős probléma a becsületgyilkosság, melyet nőkkel szemben követnek el, évente kb. 200 nő hal meg ilyen formában. Egy, a kormány által készített felmérés szerint a török nők 41,9%-át érte már fizikai, 15%-ukat szexuális bántalmazás. A tanulmányból megfigyelhető, hogy a gazdagabb nők 28.7%-a, míg a kevesebb jövedelemből élő nők 49.9%-át érte bántalmazás. („Research on Domestic Violence against Women in Turkey,”) Az adatokból világosan látható, hogy komoly lépésekre van szükség a nők szembeni erőszak megfékezésére.

Ahogy azt az ENSZ titkára elmondta „A férfiak és nők közötti esélyegyenlőség megteremtése nem csupán egy önálló cél, hanem előfeltétele annak, hogy az összes többi nemzetközi célt megvalósítható legyen, beleértve a Millenniumi Fejlesztési célokat.”

További igen aggasztó adat, hogy a nők 33.7%-a fontolta már meg az öngyilkosságot, hogy „megoldódjanak a problémái”.(Hurriyet Daily News, 2011) A nők elleni erőszakos cselekedetek gyakorisága 2008 és 2011 között másfélszeresére nőtt.(Gender-based violence nearly doubles in 3 years, report says - Today's Zaman, May 7, 2012) A nők száma akik a nemi megkülönböztetés miatt halnak meg, meghaladja a számát a rákban, közúti balesetben, maláriában és háborúban életüket veszített nők számát. (Gender-based violence leading cause of death for women aged 15-44 - Today's Zaman, August 10, 2012) További megdöbbentő adat, hogy két egyetemen készített

³¹ Az Európai Parlament 2010. február 10-i állásfoglalása a Törökországról szóló 2009. évi országjelentésről

³² Az Európai Parlament tagja - Members of the European Parliament

felmérés szerint a diákok 30%-a gondolja úgy, hogy a becsületgyilkosság elfogadható tény, normálisnak vélik. (PRESS DIGEST - Turkey - Oct 27 - Reuters, October 27, 2006) Isztambulban legalább egy ember hal meg becsületgyilkosság miatt hetente. (Y Vitoshka - The Modern Face of Honor Killing: Factors, Legal Issues, and Policy Recommendations - University of California, 2010)

3.7. Szólásszabadság

Annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedekben Törökország jelentős előrelépést mutatott, még mindig komoly problémát okoz a teljes szólásszabadság megvalósulásának hiánya.

Törökországban több újságíró van börtönben, mint akármelyik másik országban a világon. Valószínűleg több ezer török website működését fogják betiltani, a kormány telekommunikációs Directorate rendelete alapján mely szerint 138 szó használatát tiltották be, mint például „indecent” or „provocative”. A fekete listán szereplő szavak többek között: „escort”, „goal”, „házasság”, „otthon”, „sokk”, és „tűz”, „buzi” és „prohibited”, valamint a „31”-es szám, mivel a török köznyelvben ez maszturbációt jelent. 16 ezer ügyet indítottak Törökország ellen Strasbourgban az Emberi Jogok Európai Bíróságán, és ebből ezer a véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatos. A 2012-es év első negyedében 100 újságíró, 35 újság forgalmazó volt börtönben. Egemen bagis: “A kormányom nem teszi nagy nyomás alá a médiát. A média csak azon munkatársai ellen folyik nyomozás, akiknél megalapozott a gyanú, hogy bűncselekményt követtek el.”

3.8. A csatlakozás mellett vagy ellen? Mit gondolnak az Európai Unió tagállamai?

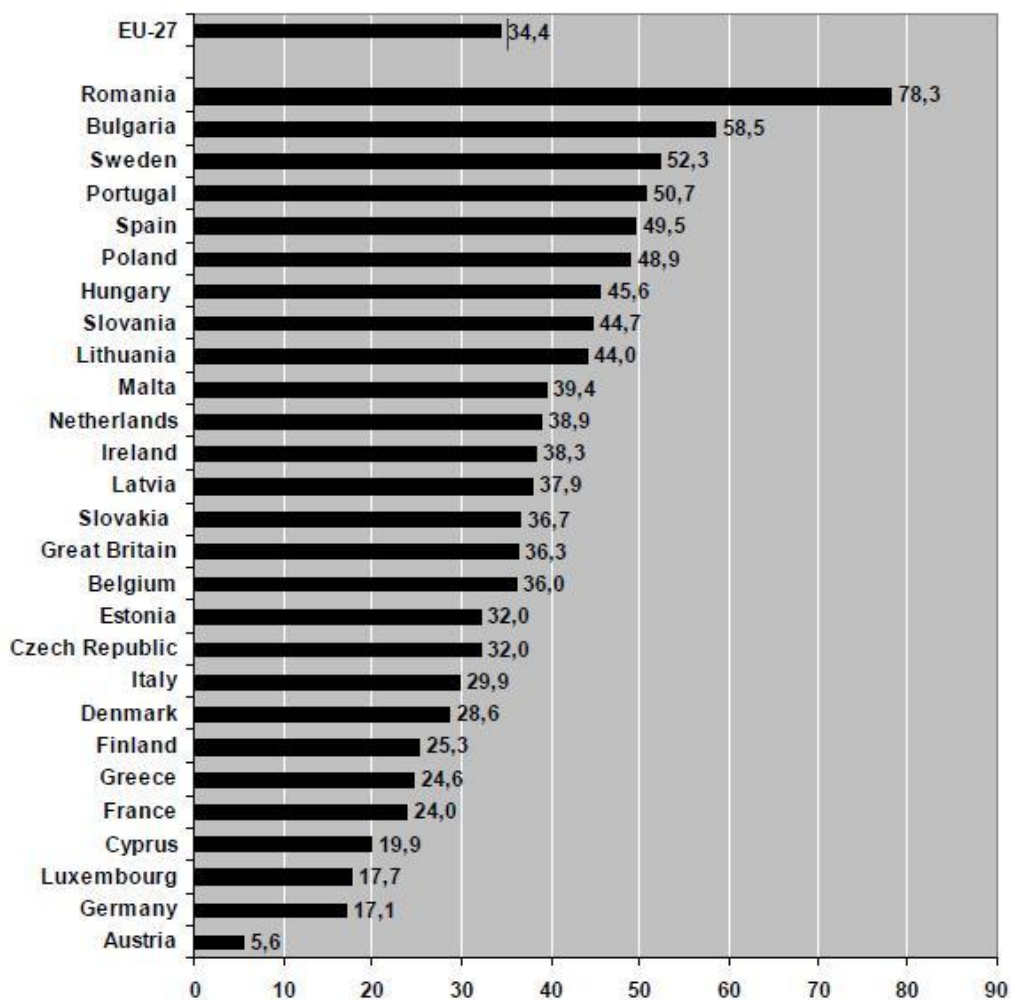
Az Európai Bizottság minden év novemberében kiad egy jelentést a tárgyalások állásáról. Ahogy a 2008 novemberi jelentés mutatja, Törökország előrelépést tett, hogy eleget tegyen az Unió előírásainak. A Bizottság hangsúlyozta Törökország egyre fontosabb külpolitikai jelentőségét az EU számára: az Európai Unió bővítési Biztosa méltatta Törökország közvetítő szerepét Szíria és Izrael között, valamint Örményország felé tett diplomáciai lépéseket. Üdvözölte Törökország szerepét az Oroszország és Grúzia között zajló katonai konfliktusban. (Financial Times 28.10.2008)

Annak ellenére, hogy Törökország külpolitikai súlya növekedett, illetve, hogy eleget tett bizonyos csatlakozási elvárásoknak, Törökország integrálódásával

kapcsolatos vélemények romlottak az Európai Unión belül. Az Európai Unió tagállamok többsége nem támogatja a csatlakozást. A következőekben megvizsgálom az EU27 tagállamainak hozzáállását a csatlakozáshoz. Az elemzéshez figyelembe veszem De Vreese et al. (2008) véleményét, aki a hollandok hozzáállását vizsgálta, valamint McLaren (2007) 15 nyugat-európai ország megítélését vette figyelembe, mely nagy segítséget nyújtott az elemzéshez. Fő forrásnak az Eurobarometer adatait választottam, mely a tagállamok és az Európai Unió kívül álló országok véleményét mérte fel. A központi kérdés, miszerint: Ön Törökország integrációja mellett vagy ellen van az EU-val kapcsolatban? A következő diagramból világosan látszik az egyes tagországok állampolgárainak százalékos megoszlása, akik a csatlakozás mellett, illetve ezzel szemben állnak.

9.ábra

Törökország támogatottsága az Európai Unió tagállamainak körében

Forrás: Central Archive for Empirical Social Research (2007)

A diagramból egyértelműen látszik, hogy az Unió állampolgárok mindössze kicsivel több, mint egyharmada szeretné a csatlakozást. Törökország legnagyobb támogatói a legújabb tagok: Románia és Bulgária. Portugália, Svédország és Spanyolország többsége szintén szeretné a bővítést. A támogatottság 23 országban kevesebb, mint 50%-volt. Következtetés képen megállapíthatjuk, hogy az esély, hogy Törökország csatlakozását az Európai Unió állampolgárai elfogadják igen csekély.

Törökország Európai Unió csatlakozásával kapcsolatos felmérések készültek korábban is az Eurobarometer által, de, mivel a közép-és kelet-európai ország nem csatlakozhattak az EU-hoz 2004-ig vagy 2007-ig, csak akkor tudjuk figyelemmel követni attitűdök változását a török csatlakozással kapcsolatban, ha erre megfelelő időintervallum áll rendelkezésünkre. Az 1980-as években a török EU-tagság támogatóinak aránya nem volt túl nagy, viszont az a csoport, akiknek nem volt egyértelmű véleménye a kérdésre vonatkozóan meglehetősen nagy volt (McLaren (2007: 252).

Az EU állampolgárok aránya, akik elutasítják Törökország csatlakozását 2001 óta drasztikusan megnőtt. (lásd függelék 3. melléklet)

A hozzáállást összehasonlítva a bővítéssel kapcsolatban Törökország és egyéb országok között, egyértelműen látszik, hogy a török csatlakozást elutasítók túlnyomó többsége nem az általános bővítés, hanem a török bővítés ellen van. Ugyanabban a felméréssorozatban, amiből a fenti ábrát forrásként felhasználtam, a válaszadókat megkérdezték Svájc, Norvégia illetve Izland esetleges csatlakozásával kapcsolatban is. Ebben az esetben a válaszolók 80%-a támogatta volna mind a három ország csatlakozását. Amikor a Balkáni országok esetleges csatlakozásával kapcsolatban végeztek felmérést, ezek az országok is magasabb támogatást élveztek, mint Törökország. Habár ezek az országok sem kaptak túl nagy arányú támogatottságot (a legtöbb támogatottságot Horvátország kapta 59,7%-al, míg a legkevesebbet Albánia 40,3%) még így is magasabbak az értékek, mint Törökország esetében Nissen (2003). A felmérés eredményei megmutatják, hogy az Unió állampolgárok Törökország esetében fokozottan szkeptikusak a csatlakozást illetően, és ez a szkepticizmus nagy mértékben nőtt az elmúlt években.

Amikor Törökország – EU kapcsolatáról beszélünk, igen egyszerű lenne mindkét felet egy egységként kezelni. A valóságban viszont az EU egy 27 tagból álló regionális szervezet, melyeknek mind eltérőek lehetnek az érdekeik. Ehhez hasonlóan Törökország is plurális társadalomból épül fel különféle politikai pártokkal, valamint munkaügyi- és civil szervezetekkel. Éppen ezért fontos, hogy megvizsgáljuk, a

különböző Uniós tagállamok véleményét a török tagsággal kapcsolatban. A probléma tehát igen összetett a különböző régiók eltérő reakcióját figyelembe véve.

4. Interjú

A Magyarországi Török Nagykövetségen lehetőségem nyílt interjút készíteni a Török Köztársaság Nagykövetségének első jogtanácsosával, Çağlar Fahri Çakıralp-al. T

Törökország a kezdetek óta szeretne az Európai Unió tagja lenni. 1959 ben már jelentkezett az EGK-joz, de csak négy évvel később lett társult tagja az Európai Gazdasági Közösségnek melyből később az Európai Közösség majd EU lett. 1923 óta mióta Kemal Atatürk bevezette a köztársaságot Törökország a nyugati mintát alapul véve próbál fejlődni. Minden Európai egyesülésnek a tagja, kivéve az EU. Az ENSZ egyik alapító tagja, és a NATO-nak is komoly katonai segítséget nyújt. 1996 január 1 óta vámunióban áll az EU-val. Ez egy kivételes kapcsolati helyzet, mivel az EU tagjelölt országai előbb csatlakoznak az Unióhoz, és csak utána lesznek részei a közös európai piacnak. Törökország esetében ez éppen fordítva történt.

Törökország a csatlakozási folyamatot egy nyugatosító- modernizációs folyamatnak látja. A kritériumok teljesítése érdekében létrehozott rendeletek óriási mértékben járulnak hozzá az ország fejlődéséhez. Ezen feltételrendszerek teljesítése nem csupán az Európai Unióhoz való csatlakozás miatt fontos, hanem Törökország gazdaságának, kereskedelmének, fejlesztésének is megfelelő keretet biztosít. Remek lehetőséget nyújt országunk modernizálására. Az Európai Unióhoz vezető út esetünkben talán fontosabb, mint maga a célba érkezés: lényeges, hogy teljesítsük a feltételeket, ezáltal fejlesztve az országot minden téren.

Ahhoz, hogy Törökország stabil nemzetállam maradjon, meg kell teremteni a katonai, politikai és gazdasági biztonságot. A NATO-hoz való csatlakozásunkkal nagymértékben hozzájárultunk az ország védelmének megteremtéséhez, a gazdasági biztonságot pedig az Európai Unió tagállamaként valósíthatnánk meg.

Törökország úgy ítéli meg, hogy a csatlakozás mind a két fél számára előnyös lenne, mindenképpen egy win-win szituáció.

Az Európai Unió országunknak gazdasági és politikai stabilitást nyújt. Gazdaságilag növelné a jólétet. A normák és szabványok magasabb szintre kerülhetnek, például a környezetvédelem, kereskedelem, demokrácia, gazdaság, valamint az életszínvonal.

Az EU-nak még ettől is nagyobb előnyei származhatnak. Politikailag és hadügyileg az EU-nak igen csekély a befolyásolási jelentősége a többi világhatalom szemében,

nincsen politikai vagy hadügyi ereje. Törökország csatlakozásával ez megváltozhat. A csatlakozást ellenzők gyakran mondják, h nem akarnak Irak, Irán, vagy Szíria szomszédai lenni, de ilyen feltételekkel az EU soha nem lehet világhatalom, a nagy birodalmakat mindig kisebb veszélyesebb országok határolták. Tartsd magadhoz közel a barátodat, de mégközelebb az ellenséged (ezzel természetesen nem ara célzok, hogy a fent említett országok közül bármelyik is az ellenségünk lenne). A csatlakozással a kelet felé irányuló kapcsolatokat és kereskedelmet fejleszthetné az EU (nyugat-kelet tengely). Törökország óriási segítséget nyújthatna az EU energiaellátásához. Földgáz és kőolaj csővezeték hálózaton fekszik, ami a keleti területekről szállítja a nyersanyagot a nyugati országoknak.

Törökország az egyetlen muzulmán demokrácia.

Geológiailag is nagyon fontos helyen fekszik, felügyelete alatt tudja a Fekete-tengert, melyen keresztül hajóval lehet eljutni a Kaukázusig. Egy központi helyet foglal el Európa Ázsia és Afrika között. Azoknak akik azt állítják, hogy Törökország nincs Európában, azoknak felteszem a kérdést: akkor Ciprus mit keres ott? Repülővel kevesebb, mint két óra alatt el lehet elérni Isztambult, rövidebb idő alatt, mint Ciprust.

A csatlakozást ellenzők gyakran hangoztatják, hogy Törökország túl nagy állam az EU-nak. Az integrációval a második legnagyobb ország lenne, az előrejelzések szerint pedig a népessége pár éven belül meghaladhatná Németországét. Ennek ellenére nem kapna aránytalanul nagy befolyásolási lehetőséget, hiszen az Európai Bizottságban minden országnak (méretétől függetlenül) egyetlen képviselője van. Az Európai Parlamentben a képviselők nem az országukat, hanem saját politikai pártjukat képviselik. Az Európai Unió Tanácsának elnöksége folyamatosan változik, minden ország fél évig tölti be a tisztséget. Törökország nagysága számos előnnyel is jár: több adóbevétel, jövedelem, illetve a fiatal nagy létszámú török lakosság kedvezően hathat az előregerdő európai társadalomra.

Hol tartanak a tárgyalások

Most, hogy Ciprus van soron, hogy betöltse elnökségi szerepét a Tanácsban, egyetlen lépéssel sem jutottunk közelebb a tagsághoz. Remélhetőleg 2013 januárjától megkezdhetjük a tárgyalásokat, és megnyithatjuk a 18 blokkolt fejezetet.

A csatlakozás egyik hátráltató tényezője volt a rendezetlen nemzetiségi kérdések Törökországban. A kurdok helyzete továbbra is kilátástalan, sőt 2009 ben betiltották a kurd democratic society Párt működését a Parlamentben, a képviselőket letartóztatták, amivel kapcsolatban az EU sajnálatát fejezte ki.

Valóban, az egyik kitétel, hogy a belpolitikai problémákat képesnek kell lennünk megoldani. A terrorizmus komoly probléma, és ezzel kapcsolatban dolgoznunk kell az Alkotmányunkon. Akiket letartóztattunk kapcsolatban álltak a PKK terrorszervezettel, akik majdnem 40 ezer embert öltek meg (nőket, gyerekeket egyaránt). Vagy demokratikus módon harcolsz a jogaidért a parlamentben, vagy terrorista vagy. Ők terroristák voltak, a PKK utópártja. Rendszeresen indítottak terrorista akciókat török célpontok ellen. A kurd munkáspárt és a független kurdisztán létrejöttéért harcoltak Kurdisztán régióban és Észak Irakban. Habár egy időre betiltottuk a kurd nyelv használatát azóta a Kurdoknak van saját nyelvű 24 órás nemzeti televízió csatornájuk, újságuk, saját nyelvéen tanulhatnak az iskolákban.

A török nők a család megbecsült és tiszteletben álló tagjai, fontos részei a társadalomnak Országunkban előbb kaptak választójogot, mint a legtöbb európai országban. Aktívak mind az egyetemeken, mind munkájuk során. A nők elleni erőszak létezik, de ez a világ minden részén jelen van. Rendeleteket hoztunk a női egyenjogúság megteremtésének érdekében, valamint a női parlamenti képviselők arányát megdupláztuk.

5. Befejezés, összegzés

Törökország megfelelő ütemben fejlődő gazdasága egy stabil pontját képezhetné az Európai Uniónak. A csatlakozási tárgyalások már folyamatban vannak, de az igazi munka még bőven előttük áll. A tagsággal kapcsolatos előkészületek sokkal szigorúbb körülmények között zajlanak, mint ezt a korábban csatlakozó országok esetében láthattuk. Törökország geopolitikai jelentősége kétségtelen, fontos bástyáját képezhetné az Európai Uniónak. Nyugatosítási folyamatának köszönhetően az elmúlt évtizedekben óriási fejlődésen ment keresztül, maga mögött hagyva az Oszmán Birodalom örökségéből fennmaradt negatív befolyásoló tényezőket. Nyugati országok mintáját alapul véve szervezte át közigazgatásának bizonyos részeit, melyek nagy mértékben megkönnyítik az Euróai Unió csatlakozást.

Remélhetőleg a nemzetközi nézeteltérések (főként Ciprussal kapcsolatban) ellenére képesek lesznek tovább folytatni a tárgyalásokat, illetve új fejezetek megnyitásával is közelebb kerülni a csatlakozáshoz. A Kopenhágai kritériumrendszer egy olyan vázat ad a fejlesztéseknek, melyek teljesítése egyértelműen Törökország előnyére válik. Bár a csatlakozás iránti lelkesedés alábbhagyott mind a törökök, mind az Európai Unió tagállamainak lakossága körében, de remélhetőleg az új fejezetek megnyitásával csüggedés alábbhagy. Személyes meggyőződésem szerint a csatlakozás pozitív hatással lesz mind a két fél számára, és Çağlar Fahri Çakıralp állítása bebizonyosodik, miszerint a tagság egy win-win egyezség lesz.

6. Irodalom

a) könyv:

1. Adaman F. 2008: The Social Dimension in Selected Candidate Countries in the Balkans: Country Report on Turkey, BALKANS: COUNTRY REPORT ON TURKEY, European Network of Economic Policy Research Institutes, 79
2. Ágh A. – Kis-Varga J. 2008: New perspectives for the EU team presidencies: New members, new candidates and new neighbours. Together for Europe research centre
3. Bayaziddi, S. 2009: Hopes of Independent Kurdistan following the collapse of the Ottoman Empire. The Kurdish Globe.
4. Bechev D. 2011: WHAT DOES TURKEY THINK? European Council on Foreign Relations.
5. Buijs F. J. – Rath J. 2011: Muslims in Europe: The state of research, IMES
6. Chislett, William 2009: The cost for the EU of „Losing Turkey”. Elcano Royal Institute, Madrid.
7. Davutoğlu A. 2007: Turkey’s Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007 pp. 79
8. Davutoğlu A. 2001: Strategic Depth: Turkey’s International Position. Turkey
9. De Vreese C. – Boomgaarden H.F. 2005: Projecting EU Referendums: Fear of Immigration and Support for European Integration. European Union Politics, Vol. 6 No. 1, pp. 59–82.
10. Gerhards J. – Hans S. 2011: Why not Turkey? Attitudes towards Turkish membership in the EU among citizens in 27 European countries
11. Horváth J. 2003: Az Európai Integráció Története 1945-2002. Osiris Kiadó, Budapest.
12. Huntington S. 1996: The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order
13. Karlsson I 2009: Turkey in Europe but not for Europe?, TESEV Foreign Policy Program. Lund University Centre for European Studies – Joint Report

14. Korán
15. McLaren, L.M. 2007: Explaining Opposition to Turkish Membership of the EU. *European Union Politics*, Vol. 8, pp. 251–278
16. Mella, Dr. Jawad 2005 : Kurdistan and The Kurds A Divided Homeland and a Nation without State. Western Kurdistan Association Publications, London
17. Müftüler-Baç, M 2011: European Union and Turkey Democracy, Multiculturalism and European Identity.
18. Nagengast E 2003: German Views of Turkey's EU Application. Juniata College, Huntingdon, Pennsylvania
19. Nissen, S. 2003: Who Wants Enlargement of the EU? Support for Enlargement among Elites and Citizens in the European Union. *Czech Sociological Review*, Vol. 39, No. 6, pp. 757–772.
20. Polenz, R 2010: Better for Both of Them Turkey Ought to Be in the EU, Körber Policy Paper No. 12.
21. Smith, L. J. 2006 , Condensed World Paramilitary Forces
22. Stepan, A. 2007: Religion, Democracy, and the “Twin Tolerations.” *Journal of Democracy* Vol. 11 No. 4:37-57.
23. Walker J. W. 2011: Turkey's Emergence as a Middle Eastern Stakeholder and What this Means for the West. The German Marshal Found of the United State.

b) *Folyóirat, cikk, tanulmány, egyéb:*

1. Association of Religion Data Archives 2011: Turkey: National Profile.
2. Barcelona Centre for International Affairs 2010: A Very Special Relationship. Why Turkey's EU accession process will continue.
3. Change of Guard at Foreign Ministry 2009: *Anatolia News Agency*, BBC Monitoring
4. Eurobarometer 66.1 2006: Public Opinion in the European Union
5. European Parliament 2011: European Parliament resolution on Cyprus
6. European Policy Centre 2011: Turkey-EU relations: Time for a new agenda? Breakfast Policy Briefing – 29 November 2011.
7. Glavanis P. M. : Muslim Voices in the European Union. University of Manchester

8. Guidelines for Educators on Countering Intolerance and Discrimination against Muslims, Addressing Islamophobia through Education
9. House of Commons Foreign Affairs Committee: UK–Turkey relations and Turkey's regional role 2010.
10. Jacques F. P. 2001 (Rapporteur), Report on Cyprus's Application for Membership to the European Union and the State of Negotiations. European Parliament, Committee on Foreign Affairs, Human Rights, Common Security and Defense Policy
11. Kydd A. – Walter B. F. 2006: The Strategies of Terrorism. International Security 31, no.
12. Kurkcu, E.1996: The Crisis of the Turkish State. Middle East Report, no. 199
13. Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia 2006 EUMC
14. Musil, Pelin Ayan; Mahfoud, Jurah: Public Portrayal of Turkey in Visegrad Countries: The Visegrad Report, Anglo-American University, 2012
15. OECD Economic Surveys: Turkey, 2012
16. The European Union Center at the University of Illinois at Urbana-Champaign 2007: A curriculum unit on Turkish-EU relations
17. The Ministry of Foreign Affairs of The Republic of Turkey 2001: Turkey and the European Union, an Overview. Ankara.
18. Turkish Cypriot Human Rights Foundation 2009: Overview of the Human Rights Situation in North Cyprus

c) Internet:

1. <http://www.abgs.gov.tr/?p=1&l=2>
2. http://www.usakgundem.com/pdfs/USAK_PKK_Kronoloji.pdf

7.Függelék

1.melléklet

kapcsolat a muszlimok és a nyugati államok között

General Agreement That Relations Are Bad; Disagreement Over Who Is to Blame

Who is most to blame for bad relations?***

	% Saying relations are bad*	Muslims	Western people	Both (Vol)	Neither (Vol)	Jews (Vol)	DK
	%	%	%	%	%	%	%
France	62	56	26	15	2	0	1
Germany	61	48	15	24	6	0	8
Spain	58	49	15	29	2	0	6
Britain	52	34	26	24	6	0	9
U.S.	48	40	29	12	6	0	13
Russia	38	41	27	17	4	1	10
Palest. ter.	72	17	61	4	0	17	0
Lebanon	62	18	38	5	2	35	3
Turkey	62	5	75	9	1	5	4
Egypt	60	1	63	9	0	25	1
Jordan	58	2	65	3	0	29	1
Pakistan	45	17	72	3	0	5	3
Indonesia	41	2	74	7	0	12	5

*% saying relations these days between Muslims around the world and people in Western countries are bad.

***Asked only of those who say relations are bad.

In predominantly Muslim countries, figures are for Muslims only.

PEW RESEARCH CENTER Q36 & Q37.

forrás: Pew Reasearch center

2.melléklet

vélemények a különböző vallások veszélyességére vonatkozóan

Which Religion Most Violent?

	Christianity	Islam	Judaism	Hinduism	None (Vol)/DK
	%	%	%	%	%
U.S.	9	70	2	3	16
Britain	5	75	2	3	16
France	2	90	4	1	3
Germany	7	79	2	3	10
Spain	3	87	4	1	5
Russia	10	67	10	3	9
Israel	3	91	3	0	3
Turkey	45	2	41	2	10
Egypt	4	1	93	1	0
Jordan	2	1	97	0	0
Lebanon	20	0	77	1	2
Palest. ter.	1	0	88	10	1
Indonesia	6	32	56	1	6
Pakistan	9	3	54	29	5

Asked only of those who say some religions are more prone to violence than others.

In predominantly Muslim countries, figures are for Muslims only.

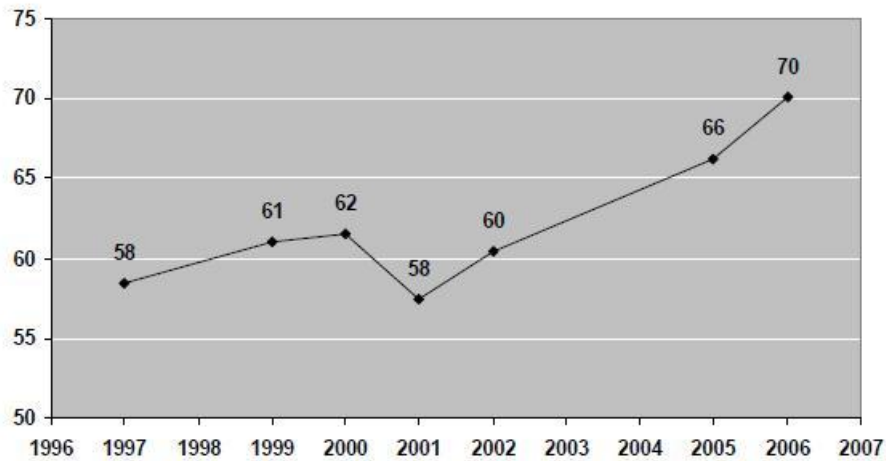
PEW RESEARCH CENTER Q32.

forrás: PEW research Center

3.melléklet

Törökország csatlakozását ellenzők aránya az EU 15 körében

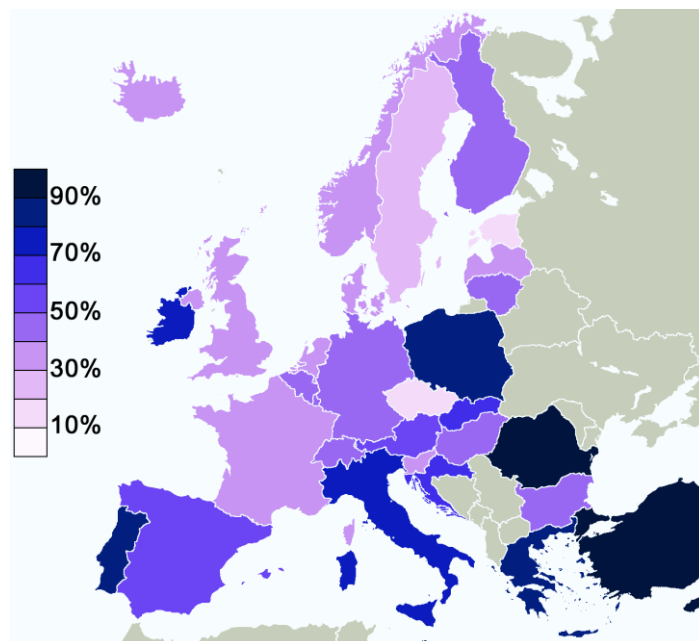
Figure 2: Rejection of Turkey's EU-Membership in 15 EU member countries over time (per cent)

forrás: www.polsoz.fu-berlin.de

4. melléklet

Az európai emberek vallásosságának aránya

forrás: Világbank

5. melléklet

Abdullah Öcalan a PKK vezetőjének kijelentései

Statements of Abdullah Ocalan

- **"Let's kill and become the authority"** he said after Pınarcık massacre. (Hasan Cemal, *Kurds*, p.83).
- **"We will go down to towns, conflicts will begin. It is not difficult to get on a bus, to get on a plane, the cost is not important. We have thousands of people who will tie bomb to his/her body and will go to die."** (Alparslan Tekin, *Last insurrection*, p. 139).
- **"How much action, as much propaganda, agitation; how much activity that much authority."**
- **"We supported you for two years, provided all kinds of needs. We protected you from every kind of problem and threat. Either you will pay the cost of these or on behalf of PKK your judgment will be as betrayers."** (Ahmet Aydın, *Kurds, PKK and Ocalan*, p. 83) .
- **"We became a party by getting out of Ankara. We became an army by setting out to Middle East. We will become a state by setting out to Europe."** He said in 1998 when he was deported from Syria.
- **"My mother is a Turk. If given a chance, I'm ready to serve the state."**

He said after his capture in February 1999.

forrás: http://en.wikipedia.org/wiki/Abdullah_%C3%96calan

6. melléklet:

Török iskolások reggieli „imája”

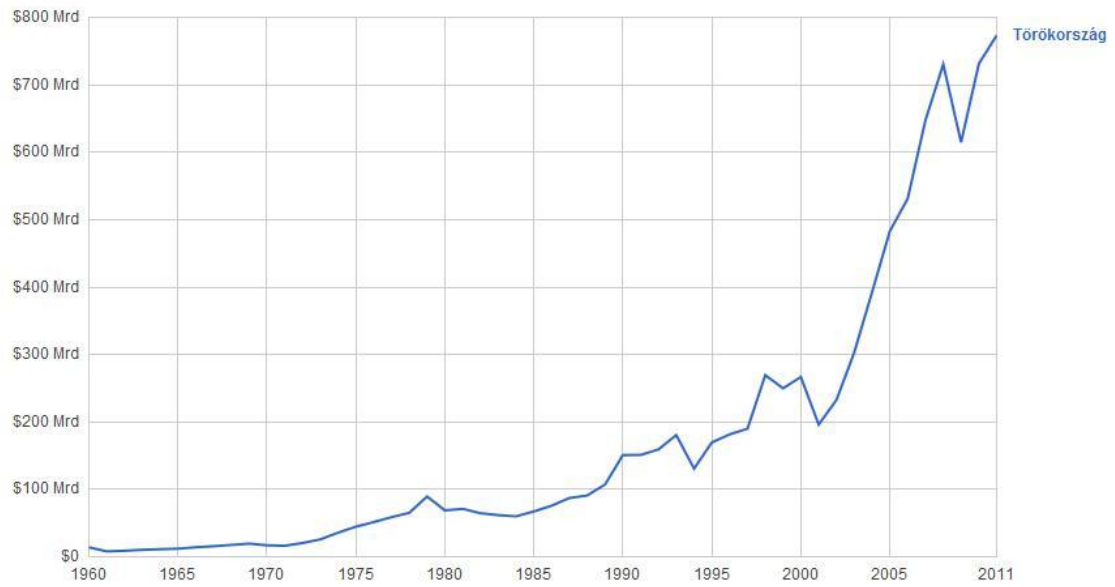
I am a Turk, honest and hardworking. My principle is to protect the younger to respect the elder, to love my homeland and my nation more than myself. My ideal is to rise, to progress.

Oh Great Atatürk! On the path that you have paved, I swear to walk incessantly toward the aims that you have set. My existence shall be dedicated to the Turkish existence. How happy is the one who says "I am a Turk !".

7. melléklet

Törökország bruttó hazai termékének alakulása

Bruttó hazai termék

forrás: Világbank

8. melléklet

Çağlar Fahri Çakıralp

Az interjú során készített fénykép